

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

Muzea ve východních Čechách a dětský návštěvník
bakalářská práce

Autor: Kristina Štrbková

Studijní program: B 7105 Historické vědy

Studijní obor: Presentace a ochrana kulturního dědictví

Vedoucí práce: PhDr. Vlastimil Havlík, Ph.D.

Hradec Králové, 2023

Zadání bakalářské práce

Autor: Kristina Štrbková

Studium: F19BP0238

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Prezentace a ochrana kulturního dědictví

Název bakalářské práce: **Muzea ve východních Čechách a dětský návštěvník**

Název bakalářské práce AJ: The East Czech museums and a children visitor

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce "Muzea ve východních Čechách a dětský návštěvník" mapuje muzea východních Čech a zaměření jejich činnosti na dětského návštěvníka. Porovnává teoretické aspekty dětské muzejní pedagogiky a jejich realizování v praxi u jednotlivých muzejních institucí ve vymezeném regionu. Teoretická část práce je věnována definici muzea jako instituci, definici pojmu muzejnictví, typologii muzeí, muzejní pedagogice a vymezení regionu východních Čech. Praktická část práce se zaměřuje na dvacet vybraných muzejních institucí širokého spektra zaměření, a to s různými typy zřizovatelů. U každé z nich je popsáno a zhodnoceno využití současného trendu muzejní pedagogiky zaměřené na dětského návštěvníka, a to na základě osobní návštěvy autorky práce. Cílem práce je nastínit aktuální stav a následné možnosti rozvoje vybraných muzeí, tak aby reflektoval současné požadavky návštěvníků.

AGOŠOVÁ, Lucie – JŮVA, Vladimír – MRÁZOVÁ, Lenka, *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*, Brno 2010

BABÍK, Michal – BROKEŠOVÁ, Gabriela (edd.), *Poklady sbírek Královéhradeckého kraje*, Jičín 2019

BENEŠ, Josef, *Kulturně výchovná činnost muzeí. 1. díl*, Praha 1981

JAGOŠOVÁ, Lucie – KIRSCH, Otakar – HANKO Jaroslav – VITKO Martin, *Muzejní profese a veřejnost 1 : Nástin historie a současnosti vzájemných vztahů muzeí a jejich publika*, Brno 2016

JŮVA, Vladimír, *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. Století*, Brno 2004

JŮVA, Vladimír, *Základy obecné pedagogiky, vývoj muzejní edukace*, in: *Základy muzejní pedagogiky: studijní texty*, Brno 2014

PRŮCHA, Jan, *Pedagogická evaluace: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků*, Brno 1996

ŠOBÁŇOVÁ, Petra, *Edukační potenciál muzea*, Olomouc 2012

ŠOBÁŇOVÁ, Petra, *Škola muzejní pedagogiky 1 : poznámky k partnerství výtvarné a muzejní pedagogiky*, Olomouc 2007

ŽALMAN, Jiří, *Kapesní průvodce po muzeu a muzejnictví: (fiktivní rozhovor Jiřího Žalmana s muzejní elévkou)*, Praha 2016

Zadávací pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Vlastimil Havlík, Ph.D.

Oponent: Mgr. Irena Kapustová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 27.11.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 20. 4. 2023

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce panu PhDr. Vlastimilu Havlíkovi, Ph.D. za neustálou podporou, trpělivost, a především cenné rady a komentáře. Dále bych ráda poděkovala své dceři Nelince a mým rodičům, bez jejichž neustálé podpory, trpělivosti a velké dávky tolerance by práci nebylo možné napsat.

Anotace

Bakalářská práce „Muzea ve východních Čechách a dětský návštěvník“ mapuje muzea východních Čech a zaměření jejich činnosti na dětského návštěvníka. Porovnává teoretické aspekty dětské muzejní pedagogiky a jejich realizování v praxi u jednotlivých muzejních institucí ve vymezeném regionu. Teoretická část práce je věnována definici muzea jako instituci, definici pojmu muzejnictví, typologii muzeí, muzejní pedagogice a vymezení regionu východních Čech. Praktická část práce se zaměřuje na dvacet vybraných muzejních institucí širokého spektra zaměření, a to s různými typy zřizovatelů. U každé z nich je popsáno a zhodnoceno využití současného trendu muzejní pedagogiky zaměřené na dětského návštěvníka, a to na základě osobní návštěvy autorky práce. Cílem práce je nastínit aktuální stav a následné možnosti rozvoje vybraných muzeí, tak aby reflektoval současné požadavky návštěvníků.

Klíčová slova:

muzeum, muzejní pedagogika, návštěvník, dítě, expozice

Annotations

The bachelor thesis "Museums in Eastern Bohemia and the child visitor" deals with museums of Eastern Bohemia with focus on their activities for visitors of childhood age. It compares the theoretical aspects of child museum pedagogy and their implementation in practice at individual museum institutions in a defined region. The theoretical part of the thesis is devoted to the definition of the museum as an institution, the definition of the concept of museology, the types of museums, museum pedagogy and the definition of the region of Eastern Bohemia. The practical part of the work focuses on twenty selected museum institutions with a wide range of focus and of various founders. For each of them, the use of the current trend of museum pedagogy focused on child visitors is described and evaluated, based on a personal visit of the thesis author. The aim of the work is to outline the current situation and possibilities of further development of the selected museums so that it reflects the current visitors' demands.

Keywords:

museum, museum pedagogy, visitor, child, exhibition

Obsah

Úvod	8
1. Teoretická část	9
1.1. Vymezení lokality východní Čechy	9
1.2. Muzeum – podstata a smysl.....	9
1.3. Vznik a vývoj dětských muzeí v USA.....	10
1.4. Rozvoj dětských muzeí v Evropě	11
1.5. Muzejní pedagogika	12
1.6. Vývoj muzejní pedagogiky.....	12
1.7. Typologie dětských muzeí.....	14
1.8. Dětská muzea a jejich specifika.....	15
2. Praktická část.....	17
1.1. Gočárova galerie v Pardubicích	17
1.2. Východočeské muzeum v Pardubicích	19
1.3. Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi	22
1.4. Regionální muzeum v Chrudimi	23
1.5. Švýcárna Slatiňany – muzeum starokladrubského koně.....	25
1.6. Národní hřebčín Kladruby nad Labem	27
1.7. Regionální muzeum Skuteč	29
1.8. Muzeum v přírodě Vysočina.....	32
1.9. Regionální muzeum v Litomyšli.....	34
1.10. Muzeum řemesel Letohrad	37
1.12. Městské muzeum v Ústí nad Orlicí.....	40
1.13. Africké muzeum Dr. Emila Holuba	41
1.14. Muzeum východních Čech v Hradci Králové	43
1.15. Archeopark pravěku Všestary	46
1.16. Podorlický skanzen Krňovice	48
1.17. Železniční muzeum Výtopna Jaroměř	49
1.18. Vojenské muzeum Králíky	50
1.19. Muzeum Broumova	52
1.20. Muzeum Pod Čepicí v Hronově	53
Závěr.....	55
Seznam pramenů a literatury.....	58
Přílohy	60

Úvod

V posledních deseti letech čím dál víc rezonuje společností, odbornou i laickou, téma vlivu bezprostředního okolí na celkový vývoj dítěte během jeho prvních deseti let. Už na počátku 20. století si psychologové začali všimnout vlivu okolního prostředí na vývoj člověka, zejména pak v rané fázi jeho života. Postupně se ve vývojové psychologii začaly formovat různé teorie a přístupy zabývající touto problematikou a mimo jiné vznikla i exogenistická teorie evoluce, která tvrdí že, „hlavním činitelem je sociální prostředí, novorozeně je jako "prázdný list", pro jeho formování má nejdůležitější význam zkušenost, učení“.¹ Museum, jakožto instituce, jejíž primární účel je získávat nové poznatky a vědomosti a ty předávat společnosti, by měla nastolený trend reflektovat. A nejen kvůli již zmiňované popularitě přizpůsobovat svět dospělých dětem, ale také kvůli tomu, že zcela přirozeně instituce přizpůsobujeme zdravotně handicapovaným osobám, tak proč by tu možnost plnohodnotného prožitku neměly mít i děti. Pokud se uzpůsobí muzejní instituce dětskému návštěvníkovi a bude působit na veřejnost atraktivně a s vidinou zábavného poučení, bude se dětský návštěvník již od raného dětství učit přijímat informace aktivně a za využití reálných objektů, a ne jen z virtuálního prostředí, případně knih. Dalším neméně důležitým faktem je, že už od raného dětství je možné dítěti vštípit zájem a náklonost k těmto subjektům, kterou může v budoucnosti předávat další generaci.

Vyvstává tedy otázka, jaká je skutečnost v praxi současných muzejních institucí. Autorka si klade za cíl v bakalářské práci zmapovat aktuální situaci v přístupu jednotlivých muzeí k dětskému návštěvníku v lokalitě východních Čech.

¹ Faktory ovlivňující psychický vývoj jedince, výběr ze známých teorií [online]. [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/vyvojova-psychologie/2-faktory-vyvoje.html>

1. Teoretická část

1.1. Vymezení lokality východní Čechy

Oblast Východních Čech nebyla nikdy pevně definována, a proto se různí autoři publikací, zabývající se touto lokalitou, liší ve svých vymezeních dané oblasti. Jedná se spíše o geografické vymezení pomocí světových stran. Autorka pro účely této bakalářské práce vychází z geografického vymezení Východočeského kraje vzniklého v roce 1960 a zaniklého v roce 2021, i když od roku 2001 po reorganizaci krajů existoval pouze formálně a bez výkonné samosprávy. Východočeský kraj se rozprostíral na území jedenácti okresů: Havlíčkův Brod, Hradec Králové, Chrudim, Jičín, Náchod, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou, Semily, Svitavy, Trutnov a Ústí nad Orlicí.² V této práci se autorka věnuje vybraným muzeím, nacházejícím se katastrech nynějšího kraje Královéhradeckého a Pardubického.

1.2. Muzeum – podstata a smysl

Chceme-li rozebrat podstatu a smysl muzea, tak je nejprve nutné pojem vymežit a definovat. Jako primární vymezení lze pro území České republiky brát definici stanovenou v §2, odstavci 3 zákona č. 122/2000 Sb. o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů: „*Muzeum je instituce, která získává a shromažďuje přírodniny a lidské výtvořy pro vědecké a studijní účely, zkoumá prostředí, z něhož jsou přírodniny a lidské výtvořy získávány, z vybraných přírodnin a lidských výtvořů vytváří sbírky, které trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává, umožňuje způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu jejich využívání a zpřístupňování poskytováním vybraných veřejných služeb, přičemž účelem těchto činností není zpravidla dosažení zisku*“.³ A jelikož se nacházíme v době, kdy je nezbytně důležitá mezinárodní integrace, tak je nutné uvést i definici, která je součástí Profesionálního etického kodexu muzeí vydaného organizací ICOM při UNESCO: „*Muzeum je stálá nevýdělečná instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřená veřejnosti, která získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělávání, výchovy a potěšení*“.⁴ Určit a zcela jasně říci, že pouze takto lze

² Východočeský kraj stále existuje. Zanikne až v roce 2021. *HKCITY* [online]. [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.hkcitv.cz/2020/12/17/vychodocesky-kraj-stale-existuje-zanikne-az-v-roce-2021/>

³ Michaela BURIÁNKOVÁ – Anna KOMÁRKOVÁ – František ŠEBEK (edd.), *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*, Praha 2010, s. 10

⁴ Michaela BURIÁNKOVÁ – Anna KOMÁRKOVÁ – František ŠEBEK (edd.), *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*, Praha 2010, s. 10

vymežit muzeum, nemůžeme. Muzeum je totiž pojem, který v jednom slově ukrývá mnoho funkcí a vlastní instituci, a tak vždy záleží na subjektivním postoji toho, kdo definici stanovuje. V práci Úvod do studia muzeologie (2000) Z. Z. Stránský uvedl 37 definic pojmu muzeum.

Všeobecně platná představa veřejnosti je, že základním smyslem muzea je uchovávat, shromažďovat a prezentovat sbírkové předměty. Je však primární funkcí pouze shromažďování tisíců předmětů? V tom případě bychom muzeum degradovaly na pouhé skladiště starobylých věcí, jak podotkl ve své práci *Má hlava je muzeum* (2004) Jiří Žalman. Co nutí lidstvo vynakládat mnoho finančních prostředků a práce, aby uchovávalo všechny doklady o dobách minulých a o prostředí člověka? Tím nejnítěrnějším důvodem je touha získat informace, interpretovat je veřejnosti a předat pro další generace společnosti. Sbírkatovná činnost je tedy pouhým prostředníkem k naplnění poslání muzea. Proto je nezbytně nutné, aby muzejníci nejen sbírky uchovávali a vystavovali, ale zejména, aby uměli srozumitelně získané informace předávat široké veřejnosti „...se snahou hledat stále znovu a znovu střípky odpovědi na věčnou otázku kdo jsme, odkud přicházíme a kam směřujeme. Výstava, která se tohoto vzrušujícího tajemství ani nedotkne a pouze ukazuje „věci starobylé“, je vlastně zbytečná. Muzeum, kde se k odpovědi na „věčnou otázku“ ani o píď nepřiblížíte, neplní svoji funkci“.⁵

1.3. Vznik a vývoj dětských muzeí v USA

Průkopníky v novém pojetí dětských muzeí jsou Spojené státy americké. Primárním důvodem je tradice školních muzeí, tzv. „College Museums“ a „School Museums“, které své sbírky využívaly zejména ke studiu. Sekundárním důvodem bylo odlišné pojetí muzea. Středoevropská muzea se v dané době snažila spíše prostřednictvím svých sbírek demonstrovat důležitost a staletou tradici svého národa. Americká muzea byla koncipována jako edukační instituce pro širokou veřejnost. Hlavními znaky byla otevřenost, důraz na praktické poznání a úzké vazby se školním systémem. „*Vycházela z aplikace pedagogických názorů Johna Deweyho, především z jeho požadavku učení konáním a pedocentrismem*“.⁶ Velkoměstské oblasti východní části USA jsou lokality, kde vznikala nejstarší dětská muzea – Brooklyn (1899), Boston (1917) a Indianapolis (1925).

⁵ Jiří ŽALMAN, *Má hlava je muzeum, aneb, Dupání lehkou nohou v muzeologii*, Praha 2004, s. 19.

⁶ Lucie JAGOŠOVÁ – Vladimír JŮVA – Lenka MRÁZOVÁ, *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*, Brno 2010, s. 30.

Brooklynské dětské muzeum bylo zřízeno 16. 12. 1899, kdy William Henry Goodyer měl za cíl potěšit a poučit děti z okolí Borooklynu a Queensu. Díky iniciativě Anny Billings Gallupové, ředitelce muzea mezi lety 1903 až 1937, se koncepce rozšířila po celé Americe a právě ona zformulovala první typický znak dětského muzea – požadavek „hands-on“ (možnost svobodně manipulovat s muzejními exponáty).

„Druhé nejstarší a patrně i nejznámější dětské muzeum světa bylo otevřeno 1. 8. 1913 v Bostonu (*Boston Children's Museum*)“.⁷ Typickým znakem pro Bostonské dětské muzeum je od jeho počátku důraz na spolupráci se školami. Instrukce pro školní kolektivy organizovala speciální didaktické výstavy s prohlídkami s využitím filmů a diapozitivů. Muzeum organizovalo tzv. „Museum League-Program“ (Muzejní spolkový program), jehož cílem bylo, aby si děti mohli sami práci muzejního lektora vyzkoušet. Mezinárodní renomé získalo muzeum za doby ředitelování Michaela Spocka v letech 1963 – 1985. Pan Spock přišel s nápadem inovativní výstavní koncepce uzpůsobené určitým cílovým skupinám dětských návštěvníků.

Čtvrté nejstarší dětské muzeum a zároveň největší světové dětské muzeum se nachází v Indianapolis. Za jeho založení se zasloužila paní John N. Careyová, která požádala děti, aby donesli „poklady“ od jejich rodičů a prarodičů. Tím vznikla ojedinělá sbírka, jež vtiskla museu své netradiční zaměření, jelikož v té době se muzea orientovala na přírodní vědy, ale zde byl důraz na dějiny kultury, jelikož nashromážděné artefakty dokládaly cenné poznatky napříč různými kulturami.

1.4. Rozvoj dětských muzeí v Evropě

Vlivem politických, sociálních a ekonomických změn ve 20. století vznikají dětská muzea v Evropě daleko později než ve Spojených státech amerických. Spolková republika Německo byla první, kdo se rozhodl dle vzoru USA založit muzeum věnované a uzpůsobené dětem. Konkrétně se jednalo o Dětské muzeum v Národopisném muzeu v Berlíně, jež bylo zřízeno v roce 1970. Na základě průzkumu veřejného zájmu a zjištění nedostatečných znalostí dětí v oblasti života různých národů se pracovníci muzea rozhodli první expozici věnovat právě tomuto tématu. Na mezinárodní scéně nelze opomenout nám nejbližší dětské muzeum, a to slovenský mezinárodní dům umění pro děti BBIANA, jež svoji historii píše od roku 1987. Prvotně institut vznikl jako galerijní zařízení podporující rozvoj ilustrační tvorby pro děti. Později se začal orientovat na

⁷ Vladimír JÚVA, *Dětské muzeum: Edukační fenomén pro 21. století*, Brno 2004, s. 34.

rozvoj uměleckého citění u dětského návštěvníka, kdy v popředí výstav nestály samotné exponáty, nýbrž dětští návštěvníci.

Jedním z nejúspěšnějších a nejspíše nejznámějších dětských muzeí je nejstarší Dětské muzeum v Amsterdamu, které je součástí Královského muzea tropů. Za úspěchem dětského muzea stálo při jeho začátcích v roce 1996 mimořádné zapojení multimediálních prvků.

Česká republika má své první dětské muzeum od roku 1992, kdy v Brně vzniklo Dětské muzeum Moravského zemského muzea v Brně. V roce 2004 při instituci vzniklo Centrum pro rozvoj muzejní pedagogiky a práce se zdravotně postiženou mládeží, které bylo v roce 2010 přejmenováno na Metodické centrum muzejní pedagogiky. Jedná se o jedno z devíti metodických pracovišť Ministerstva kultury, jehož primárním úkolem je aktivně zkoumat úlohu muzea v současné společnosti a podporovat rozvoj muzejní kultury.

1.5. Muzejní pedagogika

Muzejní pedagogika je sociální věda zabývající se muzejní edukací. Primárním úkolem muzea je získávat poznatky a nové informace o člověku a jeho prostředí. Úkolem muzejní pedagogiky je prostřednictvím edukace tyto poznatky předávat široké veřejnosti. Slovo edukace vychází z latinského pojmu *educatio* – vychovávání. „*Edukace, jako ‘celkové a celoživotní rozvíjení osobnosti člověka, (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 63) se nejčastěji spojuje s intencionálním (přímým) a bezprostředním působením pedagoga (učitele, vychovatele nebo rodiče, z pohledu muzejní pedagogiky letora nebo muzejního pedagoga) na jedince*“.⁸ Dle výkladu v Pedagogickém slovníku lze slovo výchova definovat také jako „*proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji*“.⁹ Muzejní pedagogika si tedy stanovuje za svůj cíl bezprostředně působit na návštěvníka tak, aby jeho návštěva instituce měla pozitivní dopad na jeho osobní rozumový a duchovní rozvoj.

1.6. Vývoj muzejní pedagogiky

První zmínky o muzejní edukaci můžeme nalézt již v roce 1565, kdy osobní lékař Albrechta V. Samuel Quiccheberg sepsal vědeckou příručku *Nápisy nejvyššího divadla*, kde popsal muzeologický program, jenž zahrnoval i edukační aspekty muzea. Z pedagogického hlediska je důležitá i osobnost J. A. Komenského, jenž propagoval myšlenku, že sebelepší kniha nedokáže nahradit reálný předmět zkoumání. V polovině

⁸ Lucie JAGOŠOVÁ – Vladimír JŮVA – Lenka MRÁZOVÁ, *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*, Brno 2010, s. 72.

⁹ Jan PRŮCHA – Eliška WALTEROVÁ – Jiří MAREŠ, *Pedagogický slovník*, Praha 2009, s. 345.

19. století byly položeny základy moderní muzejní pedagogiky, a to Emilem Adolem Roßmählerem (1806 – 1867), jenž vytvořil koncepci přírodovědného muzea, která měla za cíl žákům skrze sbírky zpestřit a usnadnit výuku. Výraznou osobností se stal Alfred Lichtwark (1852 – 1914). „*Muzea se měla podle jeho názoru snažit přitahovat nejširší publikum pestroutou paletou muzejně pedagogických aktivit. Lichtwark věnoval zvláštní pozornost dětskému publiku. Právě v tom, že jeho programy pro děti nevedly ‘... pouze k prožívání a poznávání pozorovaných uměleckých děl, ale také k podněcování vlastní tvořivosti dětí, lze dodnes spatřovat hlavní inspirativní přínos jeho práce, (Horáček, 1998, s. 48)’*“.¹⁰ Útlum rozvoje nastává během první poloviny 20. století vlivem celosvětově nepříznivé politické a ekonomické situace. Ale i v této době lze nalézt inspirativní osobnost, která se i v nepříznivých podmínkách snažila o rozvoj této vědy. Byl jí Adolf Reichwein (1898 – 1944), jenž prosazoval a také stanovil základy muzejní pedagogiky a spolupráce se školami. Reichwein zároveň pracoval, až do své popravě nacisty v roce 1944, jako vedoucí oddělení Škola a muzeum, zřízeného jeho zásluhou v Muzeu německého národopisu v Berlíně.

„*V listopadu roku 1946 byla v Paříži založena Mezinárodní muzejní rada – ICOM (International Council of Museums), k jejímž základním cílům od počátku patřilo naplňování programů UNESCO v oblasti vývoje muzeí, muzeologie i muzejní pedagogiky. Na 1. generální konferenci ICOM v roce 1948 v Paříži vzniklo 12 komisí, včetně Rady pro výchovu a kulturní činnost (CEFA – Council of Education and Cultural Action)’*“.¹¹ Novou éru rozvoje muzejní pedagogiky odstartoval v 60. letech 20. století rozmach televizorů a jejich přítomnost v téměř každé domácnosti. Pro muzea to znamenalo odliv návštěvníků, kteří dávali přednost novému druhu zábavy. Instituce byly nuceny hledat nové možnosti, jak návštěvníky přilákat a dokázat veřejnosti, že stále jsou důležitou formou vzdělávání. V roce 1969 vzniklo ve Washingtonu jedno z nejvýznamnějších muzejně pedagogických sdružení Kulatý stůl muzejní pedagogiky. Sdružení od roku 1973 začalo vydávat muzejně pedagogický časopis Zprávy kulatého stolu. Periodikum svůj název změnilo v roce 1985 na Časopis muzejní pedagogiky. V současné době je periodikum také volně přístupné v online podobě. Na území Československé republiky se muzejní pedagogikou v 70. letech 20. století výrazně zabýval Josef Beneš. Jeho teoretické poznatky však nebyly téměř převedeny do praxe vlivem ideologické

¹⁰ Vladimír JůVA, *Dětské muzeum: Edukační fenomén pro 21. století*, Brno 2004, s. 102.

¹¹ Vladimír JůVA, *Dětské muzeum: Edukační fenomén pro 21. století*, Brno 2004, s. 104.

propagandy tehdejší doby. „*Nové koncepce muzejních expozic se budovaly v duchu marximu-leninismu a historického materialismu a muzea se chápala především jako místa socialistického vzdělávání a výchovy*“.¹²

Během 90. let 20. století došlo k ustálení výkladu pojmu muzejní pedagogiky, zařazení interaktivních multimédií začalo výrazně konkurovat práci muzejních pedagogů a všeobecně roste povědomí o nutnosti profesionalizace v oblasti muzejní pedagogiky.

Počátkem 21. století se muzejní pedagogika stává výrazně multidisciplinární. Dochází často k prolínání oblastí pedagogiky, muzeologie, sociologie, psychologie a komunikačních teorií.

V České republice se v současné době aktuálními trendy zabývá Komise pro práci s veřejností a muzejní pedagogiku při Asociaci muzeí a galerií ČR, zaštiťující muzejní pedagogiku u nás. Komise pořádá každoročně konferenci Aktuální trendy v muzejní prezentaci a edukaci. V roce 2022 bylo tématem konference Proměny profese muzejního pedagoga.

1.7. Typologie dětských muzeí

Primárně se typologie dětských muzeí zaměřuje na jejich institucionální formu. „*Z hlediska právního vymezení se ve světě setkáváme s dětskými muzei státními (např. i v podobě instituce vlády), veřejnými (např. jako obecní iniciativa), nadačními, spolkovými, podnikovými, privátními atd.*“.¹³ Z pohledu organizační struktury dělíme instituce na samostatná dětská muzea, dětská muzea jako součásti jiných zařízení (např. kulturních center), dětská muzea jako oddělení větších muzeí a dětská muzea jako pedagogická oddělení.

Dále můžeme rozlišit dětská muzea z pohledu přístupu přizpůsobení se dětem na dva druhy modelů – severoamerický a evropský. Severoamerický model dětského muzea si klade za cíl, aby se dítě během návštěvy vnořilo do samotné expozice prostřednictvím her a objevování. To je umožněno minimálním zastoupením originálních exponátů. Ty jsou nahrazovány kopiemi, které slouží k manipulaci a tím pádem většímu prožitku. Funkce muzea je primárně zábavná a témata výstav jsou uzpůsobovány zájmům dětí. Model bývá kritizován, jelikož inklinuje ke komerci a množství zábavních prvků vytváří spíše zábavné prostory a tím upozadňuje samotnou odbornost muzejní instituce. Evropský model muzea si stále zachovává vzezření vážené instituce s primárním zaměřením na

¹² Vladimír JŮVA, *Dětské muzeum: Edukační fenomén pro 21. století*, Brno 2004, s. 106.

¹³ Vladimír JŮVA, *Dětské muzeum: Edukační fenomén pro 21. století*, Brno, 2004 s. 181.

odborné pojetí expozic, kde ale předkládání informací je přizpůsobeno dětskému návštěvníku. V expozicích stále převažují originály exponátů, tudíž možnost manipulace s exponáty není tak značná jako u severoamerického modelu. Převažující funkce muzea je edukační a témata expozic se nepodřizují primárně dětskému návštěvníkovi, tudíž je značné zastoupení témat z historických a kulturních oblastí.

1.8. Dětská muzea a jejich specifika

„Dětství je počátečním obdobím životní dráhy každého jedince a je charakterizováno intenzivním tělesným, intelektuálním, jazykovým, emocionálním a sociálním vývojem“¹⁴. Časově bývá dětství ohraničeno obdobím od narození dítěte a končí dosažením adolescence, jež nastává mezi 14 až 15 rokem života člověka.

Dítě bylo vnímáno, a mnohdy stále je, jako nerovnocenný a nerovnoprávný jedinec, jenž na svoji možnost vstoupit do společnosti se teprve připravuje. *„Společnost se automaticky pojímá jako společenství dospělých a ztotožňuje se s pojmem dospělost. , Komunikácia dospělých je limitovaná optikou ich nadradenej pozície obmedzujúcej videnie detí jako ontologicky rovnocenných spoluaktérov skutočnosti. Společenské diskurzy sú hlavne ,adultistické‘ (t. j. sú vedené z pohľadu dospělých) – nedospelé dieta jako ne-spolutvorca skutočnosti nemá v komunikácii dospělých o povahe sveta miesto. , (Kolláriková, Pupala et al., 2001, s. 29)“¹⁵ Děti ale musíme vnímat jako bytosti, jež jsou rovnocennými partnery pro dospělé a jejich svět. Mají své vlastní názory, zájmy, touhy, vidění světa a především dokážou naplno vnímat všechny podněty, které, zejména v rané době, intenzivně definují jejich osobnost. *„Tato změna v pohledu na dětství souvisí s pedocentrickými tendencemi 20. století, které dětství doslova „objevilo“ a vzbudilo zájem nejen o psychologii dítěte, ale i o rodinné a širší sociální vlivy, které formují rysy osobnosti člověka v tomto raném období. Důsledkem zájmu o děti byly nejen reformní proudy pedagogiky a zájem badatelů o myšlení a projevy dítěte, ale vznik nových institucí, které se primárně zaměřují právě na děti a snaží se pozitivně ovlivnit a formovat jejich osobnost a nabídnout jejich věku a potřebám odpovídající kulturní nabídku“¹⁶ A právě s tímto záměrem začala vznikat dětská muzea.**

Karsten Liskeová ve své diplomové práci *Kinder – und Jugendmuseen aus der Sicht von Bildungsarbeit* (1997), se zabývá analýzou koncepčních východisek dětských muzeí, vymezila dvě oblasti jejich bázových rysů. Z procesuaálního pohledu určila aktivity

¹⁴ Petra ŠOBÁŇOVÁ, *Muzejní expozice jako edukační médium*, Olomouc 2014, s. 229.

¹⁵ Petra ŠOBÁŇOVÁ, *Muzejní expozice jako edukační médium*, Olomouc 2014, s. 229.

¹⁶ Petra ŠOBÁŇOVÁ, *Muzejní expozice jako edukační médium*, Olomouc 2014, s. 230.

dětských muzeí jako oblasti: učení konáním, aplikace montessoriovské pedagogiky (zejména přizpůsobení prostředí fyzickým možnostem dítěte), možnost manipulovat s objekty, respekt k zornému úhlu dítěte, aktivní zapojení do příběhu expozice, zapojit volnou dětskou hru a používat otevřený dialog mezi zúčastněnými.

Jednoznačné shrnutí a vymezení kritérií dětských muzeí uvedl ve své knize Dětské muzeum edukační fenomén pro 21. století Vladimír Jůva.

„Dětská muzea jsou:

- 1. jsou muzejní instituce;*
- 2. preferují edukační funkci;*
- 3. se primárně věnují dětem (nejčastěji od 3 let do 15 let);*
- 4. tvoří součást specifické kultury pro děti;*
- 5. vytvářejí prostor pro tvorbu autentické dětské kultury;*
- 6. zprostředkují přístup ke kulturním hodnotám v nejširším pojetí;*
- 7. představují nová místa učení (pro děti i dospělé);*
- 8. vhodně reagují na aktuální problémy současného světa;*
- 9. připravují interaktivní expozice a výstavy a další muzejně pedagogické aktivity;*
- 10. chystají doprovodné muzejně didaktické materiály pro své publikum;*
- 11. vytvářejí pro děti (ale i další návštěvníky) přátelské materiální a sociální prostředí;*
- 12. systematicky rozvíjejí všechny formy komunikace, včetně virtuální;*
- 13. disponují týmem muzejních pedagogů;*
- 14. zdůrazňují participaci dětí ve všech oblastech své práce;*
- 15. se stávají novým typem komunitního otevřeného a nízkoprahového zařízení;*
- 16. systematicky kooperují s dalšími edukačními, kulturními a sociálními institucemi i s jednotlivcem;*
- 17. podílejí se na celospolečenských integračních snahách, chtějí být „kulturní institucí pro všechny“;*
- 18. obsahově jsou výrazně flexibilní, protože vycházejí primárně z prezentační činnosti a sbírkotvorné práce je u nich sekundární;*
- 19. se zaměřují především na fyzickou návštěvu se vzrůstajícím podílem virtuálních kontaktů;*
- 20. naplňují nejen funkce kulturní a edukační, ale stále častěji i sociální“.¹⁷*

¹⁷ Vladimír JŮVA, *Dětské muzeum: Edukační fenomén pro 21. století*, Brno, 2004 s. 194–195

2. Praktická část

1.1. Gočárova galerie v Pardubicích

Počátky dnešní Gočárovy galerie v Pardubicích se datují od roku 1953, kdy KNV Pardubice rozhodl o založení Krajské galerie. Prvotním sídlem instituce byly hospodářské části pardubického zámku, jež sdílela spolu s Krajským muzeem. Na přelomu padesátých a šedesátých let došlo ke třem reorganizacím, které vyústily k současnému názvu galerie. První stálá expozice nesoucí název České výtvarné umění 20. století byla otevřena v roce 1962 a zaměřovala se především na umění Východních Čech. Během sedmdesátých let se výstavní činnost přesunula do domu U Jonáše na Pernštýnském náměstí, kde vznikla Galerie Jaroslava Gruse. Akviziční činnost galerie se zaměřuje na umění druhé poloviny 20. století, ale neméně důležitou součástí sbírky je kolekce krajinomalby zahrnující období od konce 19. století po současnost. Obzvláště důležité jsou autorské kolekce E. Filly, F. Tichého a B. Reynka. V současné době je instituce vedena jako příspěvková organizace Pardubického kraje. V následujících letech jsou pro galerii připravovány nové výstavní prostory ve Winternitzových automatických mlýnech.

V době návštěvy galerie byly instalovány následující výstavy: V útrokách velryby: Veronika Daňhelová a Pavel Havrda, Architekti českých zemí a počátky turismu na chorvatském Jadranu, Léto u moře. Mořská esence se sbírek VČG, Evžen Sobek: Blue Dreaming a Pět století na zubra neplatí. První zmiňovaná výstava multimediální formou pracuje „s metaforou s metaforou přenášení vzorců chování z původních rodin“ Následující tři výstavy jsou klasickým dokladem galerijního uspořádání výstavy bez zapojení audiovizuálních a interaktivních prvků. Z pohledu dětského návštěvníka je nejatraktivněji zpracována poslední výstava, Pět století na zubra neplatí. Obsahově se výstava zaměřuje na dobu pánů z Pernštejna, a to nejen na to co se týče rodových záležitosti, jako je erbovní znak či jeho významní představitelé, ale i soudobou architekturu, nebo všední život člověka. Výstava se rozprostírá ve dvou na sebe navazujících sálech a celková doba strávená v prostorách je zhruba třicet až šedesát minut dle míry využití interaktivních prvků. Celá výstava je koncipována jako herna, která má zejména nejmenším návštěvníkům zábavnou formou přiblížit již zmiňované téma výstavy, ale také atraktivně přiblížit galerii jako instituci důležitou pro kulturní život společnosti 21. století. Grafické zpracování výstavy navrhl grafik a ilustrátor Mgr. Petr Korunka, jenž stojí i za ilustracemi v doprovodné publikaci k výstavě. Ústředním motem vizuálního konceptu je ilustrovaná postava Viléma z Pardubic. Dětsky pojatá kresba

navazuje hned při vstupu do výstavy přátelskou atmosféru. V prvním sále jsou tři didaktické aktivity. Na prvním stanovišti si návštěvník může zkusit poskládat dle předlohy erb pánů z Pernštejna. Na druhém stanovišti jsou připraveny pracovní listy s jednotlivými erby rodů, jenž si jakožto odkaz na zaniklý perňštejnský rod nechali dát do svých erbovních štítů vyobrazit zubra. Návštěvník má za úkol s pomocí katalogů jednotlivých rodů a zejména s velkou nástěnnou mapou zapsat názvy těchto šlechtických rodin. Třetí didaktickou aktivitou v prvním sále je vlastní kresba dle předlohy na instalované nástěnné tabulové panely pro jednotlivé představitele rodu. V druhém sále nejprve zaujme fotopanel s ilustrovanou scenerií hradu Kunětická hora. Hlavním tematickým celkem je zde však primárně architektura. Srozumitelný text seznamuje s hlavními prvky renesančního slohu architektury a zejména s prvkem zvaným sgrafito. Na velké nástěnné tabuli si účastník edukativní hry může zkusit navrhnout vlastní sgrafito či u stolu vyplnit pracovní listy zaměřující se na vzhled renesančních domů. Pro nejmenší účastníky výstavy je zajímavá část i s audionahrávkou, kde je úkol přiřazovat zvuky k vyobrazeným povoláním, či magnetická tabule znázorňující za kolik jste co mohli v době renesance zakoupit.

Celkové pojetí výstavy díky množství interaktivních prvků, jejich vhodným rozmístěním, tak aby byly pro dětského návštěvníka snadno dostupné, i vizuální koncept podněcující k tvořivosti a hravosti je ukázkovým přístupem, že i galerie, která je v povědomí veřejnosti vnímaná jako konzervativní instituce, může být prostorem velice vhodným pro dětského návštěvníka. Na základě osobní zkušenosti se však jeví pro úspěšnost celého projektu důležité nejen zpracování, ale i seznámení pracovníků dozoru expozic se specifiky dětských návštěvníků takto zpracovaných expozic, které na rozdíl od klasických tiše strnulých prostor vybízejí k aktivitě. Východočeská galerie Pardubice jde tomuto trendu vstříc nejen ojedinělou výstavou ale i množstvím doprovodných programů, které nabízí nejen pro školy, ale i veřejnost. Zajímavým počinem jsou pravidelné výtvarné dílny pro děti, které tematicky ladí s aktuálními výstavami. Celkově edukační oddělení VČG za rok 2019 uspořádalo dle Zprávy o činnosti příspěvkových organizací Pardubického kraje v oblasti kultury za rok 2019 249 pořadů pro děti a školní kolektiv, které celkem navštívilo 3 865 dětí. Kvůli pandemii nemoci COVID-19 byl v roce 2020 zaznamenán propad na pouhých 57 pořadů pro děti a školní kolektiv.

Instituce má pro návštěvníky nachystané uzamykatelné skříňky na batohy a bundy, ale nedisponuje dalšími doplňkovými službami, jako je například možnost občerstvení, které by zvýšili komfort návštěvníka. V tomto směru má instituce do dalších let možnost

dalšího rozvoje, jelikož doplňkové služby v podobě například relaxačních koutků, zvyšují rapidně spokojenost a schopnost setrvat ve výstavních prostorách delší čas.

1.2. Východočeské muzeum v Pardubicích

Historie pardubického muzea se začala psát v roce 1880, kdy skupina místních patriotů založila Musejní spolek za účelem záchrany kulturního a přírodního bohatství Pardubicka. Kvůli značnému rozšíření muzejních sbírek spolek v roce 1920 zakoupil pardubický zámek, ze kterého během let vybudovali skvost města. Vlivem nastolení komunistického režimu bylo muzeum v roce 1952 zestátněno. V roce 1968 se muzeum stalo pobočkou muzea v Hradci Králové. Po roce 1989 se instituce osamostatnila a přešla pod správu Ministerstva kultury ČR. V průběhu let státní správa nevěnovala dostatečnou pozornost technickému stavu zámeckého komplexu, který postupně chátral, až se dostal do havarijního stavu, když se propadly stropy ve druhém patře. Špatný technický stav budovy zámku vedl k jeho uzavření a postupné rekonstrukci. Lepší časy pro zámek začaly až rokem 1994, kdy se muzeum dostalo opět do správy Východočeského muzea jakožto samostatného subjektu. Zpřístupněn veřejnosti začínal být zámecký areál až od roku 1997. V roce 2001 přestává být zřizovatelem muzejní instituce stát a nahrazuje ho Pardubický kraj. Nejdůležitější milníkem v novodobé historii muzea je rozsáhlý projekt rekonstrukce celého komplexu včetně dostavby výstavních sálů a nových expozic, jenž probíhal mezi lety 2019 až 2021.

V současné době muzeum pro návštěvníky připravilo pět stálých expozic. Numismatická expozice, umístěná ve sklepení severního křídla, „Peníze si do hrobu nevezmeš“ seznamuje s vývojem ražby mincí a měnovým systémem na území České republiky od dob knížete svatého Václava. Ústředním prvkem je trezorová místnost, kde je uložen depot stříbrných denárů z počátku české státnosti, jenž byl nalezen v roce 2015 u Chýště Pardubicku. „¹⁸ V expozici je připraven interaktivní prvek, kdy návštěvník má možnost zkusit si náročnost ražby českého denáru, jenž se používal za knížete Boleslava II.. Druhou stálou expozicí je S.K.L.E.M. – svět krásy, lehkosti, elegance, magie podle Iva Křena. Expozice se zaměřuje na „...originální díla i design českých sklářských výtvarníků od druhé poloviny 50. let 20. století až do současnosti.“¹⁹ Jedná se rozsáhlou

¹⁸ Peníze si do hrobu nevezmeš. VCM [online]. [cit. 2021-09-17]. Dostupné z: <https://www.vcm.cz/vystavy-a-expozice/expozice/penize-si-do-hrobu-nevezmes/>

¹⁹ S.K.L.E.M. [online]. [cit. 2021-09-17]. Dostupné z: <https://www.vcm.cz/vystavy-a-expozice/expozice/sklem/>

kolekci s více než 160 exponáty, jenž se svojí unikátností řadí k mezinárodnímu významu. Expozice je vystavěna jako imaginární procházka městem, kdy má návštěvníka podněcovat k rozvoji představivosti a abstraktního myšlení.

Třetí expoziční, jak název napovídá – Pardubice – příběh města, se orientuje na historický vývoj aglomerace od prvních písemných zmínek až do vzniku Československé republiky. Expozice je uspořádána v deseti na sebe navazujících místnostech s chronologickou posloupností. Návštěvník si může prohlédnout významné exponáty jako je například gotický meč z Krchlebu, torzo dřevěného perštejského vodovodního potrubí či věžní hodinový stroj z přelomu 17. a 18. století. Autoři expoziční neopomněli vyzdvihnout ani významné osobnosti Pardubicka. Arcibiskupa Arnošta z Pardubic připomíná jeho model náhrobního pomníku, bratrance Veverkovi výjimečný exponát ruchadla, Jana Pernera maketa lokomotivy Böhmen a Jana Kašpara zastupují části jeho letadel. Unikátem je i autentická, celoplošná, florální výmalba pokoje představujícího měšťanský byt na sklonku 19. století. Celá výstava je doplněna mnoha informačními tabulemi, které jsou srozumitelné a čtivě sepsány. Panely kromě popsání lokálního dění v příslušném roce uvádí i příklad, co se odehrávalo v té době ve světě. Zároveň obsahují množství obrazového materiálu a díky velkoformátovému provedení upoutají i dětského návštěvníka. Z pohledu dětského návštěvníka je atraktivní možnost využít interaktivní prvky jako je raznice pečete, světelný panel mapující továrny v 19. století či dotykové informační kiosky obsahující kvízy a puzzle. Velice zdařilé je i výtvarné zpracování celé expoziční, kde jsou instalovány simulace jednotlivých prostředí (škola, restaurace, dostihové prostředí) či propracované figuríny. Avšak je zde absence audiovizuálních prvků, jež by expoziční patřičně oživil. Expozice je velice zdařilá a obsáhlá, ale pro dětského návštěvníka je při takovém rozsahu těžké udržet konstantní pozornost, jelikož jednotlivé místnosti nejsou propojeny společným příběhem a dítě se tak stává pasivním pozorovatelem, a ne aktivním účastníkem děje expoziční.

Čtvrtá expoziční je archeologického zaměření a je pojmenována Proti proudu času. Seznamuje návštěvníky z pohledu archeologie s obdobím pravěkého a raně středověkého osídlení na Pardubicku. Autoři expoziční se inspirovali známým filmem Cesta do pravěku, a proto návštěvník prochází retrospektivně od doby raně středověku a končí exponáty z období starší doby kamenné. Celkem je vystaveno přes 550 nálezů, ale také modely pravěkých sídlišť či kosterní hrob. Dominantou expoziční je sál simulující nálezovou lokalitu žárových hrobů z mladší doby bronzové a starší doby železné, které byly v okolí Pardubic objeveny. Zároveň zde může návštěvník poznat práci a postupy

archeologické profese. Celá expozice je tvořena v souladu s pedagogikou dětského návštěvníky. Děti mohou využít řadu interaktivních prvků jako je například hmatová stezka napříč všemi obdobími. Multimediální část je zastoupena jednak tablety u každé vitríny, jež obsahují podrobnější informace o jednotlivých exponátech, ale také vizualizace slezskoplátěnické kultury z Opatovic nad Labem. K dispozici jsou v každé místnosti pracovní listy, kde jsou pro děti informace stručně shrnuty informace o jednotlivých tématech. Zajímavě jsou vypracované i informační panely, které zaujmou nejen pro dětského návštěvníka atraktivní grafikou, ale především svým obsahem. Text je i pro laickou veřejnost přehledný, a navíc obsahuje komparaci se světovým děním v danou dobu. Atmosféra expozice je dotvářena zapojením audiovizuální techniky, kdy zvolená hudba dotváří dojem pravěké doby.

Poslední, pátá, expozice provází osoby krytem civilní obrany. Expozice však není běžně otevřená. Je nutné se na vypsání termínů na webových stránkách instituce dopředu objednávat.

V době návštěvy muzea autorky bakalářské práce probíhají dvě výstavy. První, Věci vyprávějí – 140 let pardubického muzea, prezentuje v chronologickém uspořádání 140 návštěvnícky nejzajímavějších exponátů v historii muzea a jejich příběhy. Netradičně pojaté informační tabule ve formě komiksu, množství kuriozit, ale i krátký film a doprovodné audiovizuální a multimediální prvky vytvářejí pro děti velice přátelskou výstavu. Druhou krátkodobou výstavou jsou Perštejnské ženy a Evropa. „Výstava ukazuje, jak novověké šlechtické ženy – příslušnice rodu Pernštejnů – přispívaly k formování evropské kulturní identity.“²⁰ V rámci výstavy je připravena zážitková část, kde si nejen děti mohou zkusit výrobu vlastního parfému a těžkosti oblékání procvičí v magnetické hře instalované v maketě historické skřínky. Mohou také proniknout do složitých rodinných vazeb v aktivitě pojmenované Perštejnský salón, anebo si zahrát na písaře prostřednictvím připravených písařských potřeb jako je husí brk a inkoust.

Instituce disponuje vlastním edukačním oddělením, které po celý rok nabízí pro školní kolektivy naučné programy s různými tématy, například Cesta do pravěku, Detektiv Tlapka hledá význačné budovy v Pardubicích či Tajný kryt. Muzeum se věnuje i přednáškové činnosti v oblasti archeologie, historie, přírodovědy a cestopisné tematice. Muzeum v průběhu roku pořádá řadu doprovodných akcí ke svým výstavám, sezóně laděné oslavy (například dožínky, Velikonoce), ale také je místem řady kulturně-

²⁰ Perštejnské ženy a Evropa [online]. [cit. 2021-09-17]. Dostupné z: <https://www.vcm.cz/akce/archiv-akci/archiv-akci-2021/pernstejske-zeny-evropa/>

společenské události jako je Krásný dětský den aneb Zámkohraní, Pernštejnlove 2021, nebo Pardubický festival vína 2021.

Návštěvu zámeckého areálu, zejména dětem, příjemnější zvířata, kdy na prvním nádvoří se procházejí pávi a v zadní části zpřístupněných valů je výběh s kozami. V letní sezóně roku 2022 byla otevřena na prvním nádvoří zámecká kavárna.

Bezbariérový přístup je umožněn do všech stálých expozic vyjma numismatické expozice, zámecké věže a výstav umístěných ve sklepních prostorách. V prostorách pokladny je možnost odložení svrchníků a menších batohů.

1.3. Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi

První myšlenka vzniku loutkářského muzea se začala formulovat v Praze v roce 1929 při založení mezinárodní organizace Mezinárodní loutkářské unie (UNIMA). Autorem návrhu byl ruský literární vědec Petr Bogatyreva. Od myšlenky k činu uplynulo 43 let. Hlavní zásluhu na uvedení plánů k realizaci muzea měl Jan Malík, generální sekretář UNIMA, jenž vypracoval se Scénografickým ústavem koncept na vznik Univerzálního loutkového divadla, který zahrnoval i muzeum loutek. Rozhodující byl desátý kongres UNIMA konaný v roce 1969, jehož závěr byl spojen s tzv. Loutkářskou Chrudimí, jež je mezinárodním setkáním amatérských loutkařů. Vedení města souhlasilo s nápadem zřídit instituci M.I.M. (Musée International de la Marionette) a tak poskytlo budoucímu muzeu renesanční Mydlářovský dům v centru města. Muzeum bylo slavnostně otevřeno 2. července 1972. Prof. PhDr. Jan Malík věnoval svoji soukromou sbírku, která se stala základem muzejní sbírky. Do současné doby se sbírkový fond rozšířil na 50.000 sbírkových předmětů. Instituce je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury České republiky.

Muzeum nabízí v době sepisování bakalářské práce jednu stálou expozici s názvem Magický svět loutek a sezonní výstavu Spejblova CeSTOVka, kterou lze navštívit od 15. 1. 2021 do 24. 4. 2022. Stálá expozice provede návštěvníka ve třech patrech Mydlářovského domu od nejstarší historie českého loutkářství do období první poloviny 20. století. Tvůrci expozice nezapomněli ani na světový věhlas asijského loutkového divadla, a tak návštěvníci se seznámí se stínovým divadlem z Indonésie a Číny, marionet z Barmy či kathputlí z Indie. Stálá expozice začíná ve druhém patře. Jako první dětského návštěvníka zaujme pohádková studna, kde v malé místnosti je simulován pohádkový háj se studní. Návštěvník má za úkol do studny zavolat studny svou otázku a studánka mu prorokuje věštbu. Druhým výrazným prvkem je instalace loutkářské dílny v druhé

místnosti. Dílna je vytvořena tak, aby věrně odrážela dílnu mistra, který právě jen odešel na svačinu. V sále představující svět kočovných loutkářů si dětský návštěvník může zkusit loutky sám rozpohybovat. V části trikových loutek zase láká děti pomocí klíčky figurku roztočit tak, že představuje přemet na hrazdě. Ve třetím patře se nachází v úzké chodbě příjemně zařízený poslechový koutek, kde je možnost se posadit v křesle a zaposlouchat se do nahrávek či případně si prohlédnou tematicky laděné knihy. V prostorách zaměřující se na filmovou tvorbu ocenění starší děti možnost vytvořit si ve filmovém koutku svoji vlastní animaci. Stačí vlastnit chytrý telefon a postupovat dle návodu na informační tabuli. Dalším odpočinkovým místem je oddělení rodinných loutkových divadel, které je koncipováno jako malé kino s pohodlnými gauči. Čtvrté patro je zaměřené na asijské loutkové divadlo a interaktivní videoprojekci. V posledním patře je možnost přejít plynule do druhé navazující budovy, která je celkově pojímána jako místo k hraní a tvoření. Přes hernu, kde si návštěvníci mohou zkusit princip stínového divadla, se schází do patra určenému sezonní výstavě. Právě probíhající výstava Spejblova CeSTOVka zve dětského návštěvníka na putování napříč světem. V pokladně muzea dítě získá svůj cestovní pas a během výstavy musí projít deset zastavení a plnit jednotlivé úkoly tak, aby do svého pasu získalo plný počet razítek. Dítě tak zažije výstup na sopku, seznámí se s čínským drakem, procvičí svůj hmat. Sama výstava není zaměřena na exponáty, ale je koncipována jako herna. V přízemí domu se nachází sál, který je připraven pro dětské návštěvníky, kteří si zde mohou zahrát své vlastní loutkové představení. Zároveň je místnost využívána při akcích určených dětem, jako jsou nedělní divadelní představení.

1.4. Regionální muzeum v Chrudimi

Regionální muzeum v Chrudimi, jenž má nezastupitelnou roli v kulturním životě města ale i širšího regionu, vzniká v 60. letech 19. století paralelně s Muzejní společností, jejíž hlavním účelem bylo uchování předmětů spojených s minulostí regionu Chrudimska. V následujících letech došlo k transformaci na Průmyslové muzeum pro východní Čechy. Prvořadým záměrem bylo pomoci vylepšování průmyslové oblasti nejen po technické stránce, ale i umělecké. Zásluhou podpory města došlo v letech 1897 až 1901 k vybudování vlastního komplexu, jenž se skládal z neorenesanční budovy sloužící pro muzejní účely a neobarokní budovy, která byla společenským centrem s tanečním sálem. V roce 1920 započalo svoji existenci Vlastivědné muzeum pro východní Čechy. Obě muzea měla společné sídlo i vedení. Po druhé světové válce došlo ke sloučení obou

institucí a po roce 1948 došlo k redukci sbírkotvorné činnosti vymezující se pouze na oblast území chrudimského okresu, a tudíž i k zániku Průmyslového muzea pro východní Čechy. V současné době je zřizovatelem Regionálního muzea v Chrudimi Pardubický kraj. Instituce pro své účely kromě novorenesanční budovy využívá také domy v Rybičkově ulici č. p. 10, jenž slouží jako detašované archeologické a přírodovědecké pracoviště, a v ulici K ploché dráze č. p. 688 pro účely muzejní knihovny a badatelný.

V době sepisování práce muzeum nabízí návštěvníkům k návštěvě pouze jednu krátkodobou výstavu, a to Na kolech radosti, která představuje soukromou sbírku, kdy v prvním sále jsou umístěny historické kočárky z konce 19. století až po rok 1970 a ve druhé místnosti jsou umístěny gramofony, fotoaparáty a kamery. Ve výstavě kočárků chybí popisky jednotlivých exponátů, tudíž návštěvníci mají možnost jen pasivního pozorování. Pro dětské návštěvníky zde není taktéž připravené žádné aktivní zapojení. Tematicky se sice jedná o atraktivní výstavu pro tuto cílovou skupinu, ale způsob její realizace neumožňuje hlubší zážitek a interakci. Ve druhém technicky zaměřeném sále jsou alespoň exponáty dostatečně popsány. Na závěr výstavy je možné si udělat v provizorně zřízeném foto-koutku fotografii. Muzeum nabízí tři stále expozice. Expozice lidového nábytku, vytvořená v roce 2013, představuje v jednom sálu interiér jídelny, jak by ji navrhl významný místní architekt Jan Koul v roce 1900. Instalace je doplněna malovaným nábytkem, který společně tvoří celek lidové světnice. Expozice vůbec nepočítá se zapojením dětského návštěvníka. Kromě úvodního informačního panelu zde nejsou žádné podrobnější popisky. Výstava nenabízí ani žádné doprovodné audiovizuální prvky. Druhá stálá expozice nese název Alfons Mucha – plakáty. Expozice byla zpřístupněna na podzim v roce 2012 a ve třech na sebe navazujících sálech prezentuje soubor, jak už název napovídá, plakátů a také výběr grafických listů z Documents D`ecoratifs, jenž Alfons Mucha vytvořil v roce 1902 jakožto vzorník pro umělecké řemeslníky. Výstava je rozčleněna tematicky na sekci divadelních plakátů, dekorativních panó a propagační plakáty a kalendária. Exponáty jsou prezentovány galerijním typem výstav. Ke každému exponátu je přiřazen velmi stručný popis. Ani tato expozice nereflektuje dětského návštěvníka. Exponáty jsou umístěny v komfortní výšce pro dospělého, tudíž menší děti musí být celou dobu v náručí doprovázející osoby, aby si mohli řádně plakáty prohlédnout. V rámci expozice je možné se posadit do malého kino-koutku. Jiné audiovizuální či interaktivní prvky nejsou do expozice začleněny. Třetí expozice nese název Mozaika z dějin regionu. *„Během prohlídky prochází návštěvník*

*temným koridorem, ve kterém postupně objevuje dvanáct prostorových scén. Jejich prostřednictvím se přeneseme přímo do víru událostí, které ovlivnily historii města i chrudimského regionu.*²¹ Podél trasy jsou zároveň zabudované vitríny s exponáty. Výtvarné zpracování jednotlivých scén je velmi zdařilé a diváka vtahují do děje instalace, jako by opravdu procházel cestu časem. Atmosféru dokreslují i zvukové nahrávky s poutavým vyprávěním o jednotlivých stanovištích. Pro dětské návštěvníky předškolního věku je výstava možná až moc expresivně sugestivní kvůli tmavému prostředí a děsivým výjevům. Negativně působí i nefunkční osvětlení a audionahrávky u některých stanovišť, jejichž příčinou je téměř dvacetileté stáří expozice. Kromě audiovizuálních prvků expozice nenabízí žádné další interaktivní prvky, tak aby došlo k hlubšímu prožitku a aktivnímu zapojení dětského návštěvníka.

Muzeum disponuje oddělením muzejní pedagogiky a i přes minimalistické personální obsazení jednou pracovnící nabízí školám řadu edukačních programů pro školní kolektivy, které souvisí nejen se stálými expozicemi muzea a jeho aktuálními výstavami, ale také odrážejí jednotlivá významná období roku (masopust, Vánoce, Velikonoce etc.). Instituce vytváří řadu doprovodných akcí zaměřených na dětského návštěvníka a jejich doprovázející osoby (výtvarné dílny na akcích pořádaných městem, samoobslužné výtvarné dílničky tematicky laděné k ročním obdobím etc.)

Muzeum ve svých prostorách nemá herničku nebo kout zaměřený k dalšímu poznávání prostřednictvím her, kde by docházelo k pozitivnímu navazování vztahu mezi institucí a dětským návštěvníkem. V muzejní budově se rovněž nenachází žádná možnost občerstvení. V prostorách muzea je možné využít věšáku na odložení svrchníků.

1.5. Švýcárna Slatiňany – muzeum starokladrubského koně

Na místě bývalé hájenky byla postavena v roce 1839 myslivna, která měla sloužit k pobytu panstva v přírodě. Majitel slatinského panství, Vincenc Karel Auesperg, se rozhodl, dle vzoru své inspirující cesty do Anglie, přestavět budovu na salaš a to tak, že v letech 1847 až 1848 nechal přistavět dvě přízemní křídla k patrové budově. Šlechta měla k dispozici střed domu, světnice ovčáka a pasáka krav se nacházely v západní části a východní křídlo sloužilo jako chlévy. Svůj původní účel salaš ztratila po první světové válce, kdy se stala ubytovnou auerspergských zaměstnanců a následně pracovníků

²¹ *Mozaika z dějin regionu* [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <http://www.muzeumcr.cz/cz/stale-expozice-2/item/85-mozaika-z-dejin-regionu>

hřebčína. V roce 1976 Švýcarsku opustil poslední obyvatel, pan František Zeman. Od té doby stav budovy chátral, až se dostal do havarijního stavu. Důležitým milníkem se proto stal rok 2006, kdy město Slatiňany získalo nemovitost do svého vlastnictví a mohlo začít s náročnou záchranou a následným zpřístupněním pro širokou veřejnost. Svou současnou podobu získalo muzeum mezi lety 2011 až 2012.

V souvislosti s minulostí domu a zejména pak s místem, jenž plynule navazuje na výběhy hřebčína, který je detašovaným pracovištěm Národního hřebčína Kladruby nad Labem, je muzeum zasvěceno starokladrubským koním, jenž má ve Slatiňanech dlouholetou tradici. Expozice zabírá dva sály v přízemí. Během zhruba půlhodinové individuální prohlídky se návštěvník seznámí vývojem chovu starokladrubského plemene, historií města Slatiňany, ale také například s fotografiemi dokumentující natáčení seriálu Dobrá voda, jenž se v roce 1982 ve Slatiňanech natáčel. Za pozornost stojí jistě i pozoruhodný životní příběh pana profesora Bílka, jenž se zasadil o zachování chovu starokladrubských vraníků. Unikátní je i největší sbírka historických vzorků bičíšťat, jež je zapsána v České knize rekordů. V místnosti je možné shlédnout promítání filmu o životě starokladrubských koní. Zejména dětskému návštěvníku je určena možnost posadit se na největšího plyšového koníka, jenž získal certifikát v České knize rekordů. Všichni návštěvníci si v převlékacím koutku mohou vyzkoušet jezdeckou módu z konce 19. století.

Druhé patro je celé koncipované jako interaktivní herna, kde se mohou zapojit všichni návštěvníci. Pro nejmenší děti od dvou let je připraven koutek s kobercem a plyšovými koníky, kde si mohou zkusit na nástěnnou malbu přiřazovat dřevěná kolečka s lesními zvířaty. V levé části první místnosti je umístěna zmenšená simulace stáje, kde jsou plyšové makety poníků, na kterých si děti mohou vyzkoušet, jak se hřebelcuje, osedlává či ošetřuje zranění. Pro větší děti je tu instalován velký box s reálnou figurínou koně, kterého můžou nauzdit a osedlat. Velice oblíbený je kočárový trenážér. Ve druhé části herna se nachází místnost vyzdobená plastickými malbami připomínající okolí Švýcarsku i stavbu samotnou. Ve třetí části je expozice s názvem Hospodářské místnosti, jež je věrně zpracována jako chlév. Dokonalou atmosféru podtrhuje i přítomná čerstvá sláma a vůně sena.

Muzeum disponuje i velkoryse pojatým venkovním areálem, kde jsou pro dětské návštěvníky připraveny herní prvky jako kočár tažený párem koní či různé druhy houpaček, ale také edukační otočné kostky, kde děti skládají jednotlivé obrazové výjevy

z pohádek. K relaxaci je připraveno zastřešené sezení, nebo odpočinková zóna s lavičkami.

Instituce neorganizuje edukační programy pro školy. Pro veřejnost během sezóny připravuje řadu tematických programů a kulturních akcí.

Celý komplex muzea je bezbariérový. Muzeum nenabízí prostory k odložení oblečení. V pokladně muzea je možnost zakoupit drobné občerstvení v podobě horkých a studených nápojů, případně sladkostí.

1.6. Národní hřebčín Kladruby nad Labem

První zmínky o chovu koní v okolí Kladrub nad Labem se dle urbáře Viléma z Pernštejna datují do roku 1522, kdy je zaznamenáno založení obory koňské. Samotný hřebčín byl založen

27. dubna 1579 císařem Svaté říše římské národa německého a králem českým Rudolfem II. Po více jak 300 let až do pádu Rakousko-uherské monarchie plnil úlohu císařského dvorního hřebčína. Se vznikem Československé republiky je spjato jak zestátnění hřebčína, tak jeho zařazení pod ministerstvo orby. Po krušném období za druhé světové války byl hřebčín převeden do správy Státního plemenářského podniku. Následovaly další nelehké roky, které negativně ovlivnily vzhled areálu hřebčína a přilehlých budov. Například budova císařského zámku byla dehonostována na zemědělské učiliště, které bylo otevřeno v roce 1952. Po vzniku samostatné České republiky bylo započato s postupnou rehabilitací celého areálu. Mezi první restaurované objekty patřil již zmiňovaný zámek, kde došlo k otevření prvního prohlídkového okruhu. Plemeno starokladrubského koně je speciálně vyšlechtěno a cvičeno. Starokladrubští koně jsou využíváni zejména jako jakožto ceremoniální kočároví koně. Ke svému primárnímu účelu se chov v hřebčínu navrátil v roce 1994 a následně v roce 2004, kdy se starokladrubští koně stali součástí královského dvora dánské královny a švédské královské gardy. V letech 2014 až 2015 probíhala díky evropským dotacím kompletní rekonstrukce celého objektu, kdy byl navrácen hřebčínu i jeho okolí původní klasicistní vzhled. Hřebčín se také pyšní tím, že se řadí mezi nejstarší hřebčince na světě s nepřerušným chovem koní. Dalším unikátem je samotné plemeno koně starokladrubského, jenž je nejstarším původním českým koňským plemenem. Národní hřebčín Kladruby nad Labem a jeho okolní krajina, staletími formována potřebami chovu koní, byl pro svoji unikátnost v roce 2019 zapsán na Seznam světového dědictví UNESCO.

V současné době hřebčín nabízí pět prohlídkových okruhů, a to Stáje starokladrubských koní, Zámek v Kladrubech nad Labem, kde je představen život na zámku v době návštěv císaře Františka Josefa I. a jeho ženy Alžběty Bavorské, Kočárovnu, postrojovnu a muzeum, Lesovnu, jenž návštěvníka seznámí s úřadovnou c. a k. lesního správce, a rozhledna. Všechny uvedené okruhy, kromě poslední jmenované rozhledny, je možné navštívit pouze s průvodcem a prohlídka trvá průměrně čtyřicet pět minut. Prohlídky všech okruhů lze absolvovat v hlavní návštěvní době, která běží od počátku dubna do konce října, od desíti do šestnácti hodin, s tím, že prohlídky začínají každou celou hodinu. Autorka práce se zúčastnila prohlídky okruhu Kočárovna, postrojovna a muzeum. Prohlídka započala u kostela sv. Václava a Leopolda, kde průvodkyně návštěvníky seznámila se stručnou historií komplexu a následně se prohlídka přesunula do budovy postrojovny a muzea. V přízemí se návštěvník při důkladném výkladu seznámil se zapřaženým šestispřežím, jak pro císařské, tak církevní účely. Pro názorné účely je zde simulována cesta, na které stojí dva soubory realisticky vytvořených modelů koní představující jednotlivé druhy spřežení. V zadní části budovy se nachází postrojovna, kde jsou instalovány jednak jednotlivé postroje, ale také kopie různých livrejů a jezdeckých dámských kostýmů. Unikátem jsou zde například postroje, jež nesou znak Československa, jelikož je na svých koních používal první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Ve druhém patře budovy je instalována muzejní expozice, která na velkoformátových panelech představuje nejen historii hřebčína a plemeno starokladrubského koně, ale i významné osoby z historie hřebčína. Dominantou půdního prostoru expozice je kostra starokladrubského koně. Poslední část prohlídky je kočárovna, jež se nachází ve vedlejší budově. Je v ní představeno několik typů kočárů a saní.

Prohlídkový okruh nesplňuje žádný parametr z hlediska pedagogiky vstřícnosti vůči dětskému návštěvníkovi. Prvním omezujícím kritériem je fakt, že prohlídka je možná pouze s průvodcem. Ačkoliv průvodkyně měla hezký mluvený projev a byl i kvalitně obsahově zpracovaný, tak právě přílišná odbornost byla na škodu. I pro dospělého laika bylo těžké udržet pozornost po celou dobu výkladu. Negativně působila i poznámka paní průvodkyně, že nové prohlídkové okruhy vznikly z důvodu díky financování opravy areálu z dotací Evropské unie. Návštěvník mohl nabít až pocit obtěžování. – přeformulujte, upřesněte, vysvětlete Komentovaná prohlídka zcela limituje omezila možnost volného pohybu dětského návštěvníka i možnosti komunikace provázených s doprovázející osobou průvodkyní. Do jejího mluveného projevu paní průvodkyně nebyly

zařazeny žádné otázky nebo podněty, na posluchače, tak aby i a proto se návštěvníci nemohli do prohlídky aktivně zapojit. V muzejní části a kočárovně s informačními tabulemi by bylo vhodnější udělat pauzu ve výkladu a nechat návštěvníky si texty a doprovodné obrazy projít individuálně s možností doplnění potřebných informací u paní průvodkyně. Během prohlídky není umožněno se ničeho dotýkat a ani nejsou v rámci prohlídky zařazeny žádné interaktivní či audiovizuální prvky. Na základě dotazů na kompetentní osoby v pokladně instituce bylo zjištěno, že není žádný z nabízených okruhů koncipován tak, aby lépe vyhovoval dětskému návštěvníkovi. Instituce také nezaměstnává žádného muzejního pedagoga či edukátory a nemá ve svém portfoliu služeb speciální edukační programy pro školy.

Hřebčín ke svým prohlídkovým okruhům nenabízí žádné doprovodné materiály v podobě písemných průvodců či pracovních listů. Muzejní herna se zde taktéž nenachází, pouze v prostorách objektu pokladny se nachází malý koutek se stolem, kde si zejména dětský návštěvník může zkusit tři doplňovací hry či vybarvit nachystané omalovánky.

Během prohlídky není možné využít žádné doplňkové služby v podobě míst na sezení či toalet, které by zvýšily návštěvnícký komfort.

1.7. Regionální muzeum Skuteč

Prvním impulsem k založení muzea ve Skutči byla Jubilejní zemská výstava v Praze, díky níž byl v roce 1893 ustanoven výbor v čele s Antonínem Hlineckým, který měl za úkol připravit místní národopisnou a hospodářskou výstavu. Výstava byla pro veřejnost k vidění 18. – 20. srpna 1894 a značná část exponátů následně reprezentovala Skutečsko na Národopisné výstavě v Praze v roce 1895. Nejvýrazněji působící člen výboru byl skutečský učitel a muzejní propagátor Bohumil Václav Konečný. Snažil se o co největší ucelení národopisného materiálu, jakožto základu sbírky budoucího muzea, která toužil ve Skutči založit. Konečný však v roce 1896, ve svých dvaceti-pěti letech, nečekaně umírá. Jeho usilovná práce přišla vniveč, protože po jeho smrti byla sbírka rozebrána a poztrácena. Myšlenka vzniku muzea byla obnovena až v roce 1909, kdy skutečský učitel přírodovědy Václav Jetmar ve spolupráci s ředitelem chlapecké školy Antonínem Hlineckým ustanovili prozatímní muzejní výbor. Právě velmi rozsáhlá sbírka hornin a minerálů Václava Jetmara položila základ muzejní sbírky. V roce 1913 si návštěvníci v jedné z vyčleněných místností v bývalé škole (dnešní Městský úřad) mohli prohlédnout první stálou expozici. Nové důstojnější prostory získalo muzeum až v roce 1935, kdy se přestěhovalo do čtyř místností v domě čp. 584. Jediným problémem byl stále neexistující

depozitář, a tak expozice neměla ucelený řád, ale podobu odkladiště jednotlivých exponátů a přírůstků. K dalšímu stěhování došlo vlivem druhé světové války a následné převratné roky až v roce 1954. Pro své působení získal dům čp. 364, jenž býval domem hudebního skladatele Vítězslava Nováka. Na uctění jeho památky zde byla instalována stálá expozice o jeho životě. Od roku 1980 až do roku 2008 byla pro návštěvníky zpřístupněna pouze stálá vlastivědná expozice. Celé roky nepozměněná a zastaralá expozice byla pro návštěvníky velice neatraktivní. Zlomovým bodem byl rok 2009, kdy instituce získala dotace na rekonstrukci a přeměnu muzea, tak aby splňovala představy muzejní činnosti v 21. století. Vznikla tak expozice Muzeum obuvi a kamene. V červenci 2022 byla instituce přejmenována na Regionální muzeum Skuteč.

Muzeum nabízí dvě stálé expozice. První expozice se zabývá obuvnictvím na Skutečsku. První místnosti je návštěvník seznámen s historií řemesla a exponáty, jež připomínají ševcovský cech. Dominantní je zejména instalace, která věrně simuluje ševcovskou dílnu z konce 19. století, ve které švec právě pracuje na dalším výrobku. Neméně atraktivní je i ukázka polní dílny na opravu bot s figurínou vojáka, jenž připomíná, že ve Skutči se zpracovávaly velké objednávky pro vojsko. Druhá místnost představuje dobu první republiky, kdy obuvnictví v regionu zažívalo natolik velkou slávu, že zboží putovala nejen do celé Evropy, ale také do Ameriky. Dětského návštěvníka nejspíše zaujme exponát maxi boty, která je největší ručně šitá polobotka v České republice. V sále je umístěno spoustu výrobních strojů, kdy některé jsou stále schopné provozu i při svém stáří až 140 let. Rozměrově největší je kopírovací stroj na dřevěná kopyta vyrobený na počátku 20. století v Lipsku. Třetí místnost je zasvěcena fenoménu Botasky. Zlidovělí název všeobecně označující sportovní obuv se zrodil v místní továrně Botana, která vznikla v roce 1949 spojením znárodněných provozoven. Kromě vystavených modelů obuvi dokumentující vývoj výroby a módních trendů jsou zde k prohlédnutí i pracovní pomůcky či tištěné katalogy. Atraktivní je hlavně část věnována botám spjatými s konkrétními sportovci.

Exponáty jsou uloženy ve sklených vitrínách a stroje jsou volně instalovány, tudíž doprovázející osoba musí dbát zvýšené pozornosti. Celá expozice je doplněna informačními tabulemi, které byť jsou většího formátu, tak kvůli velkému množství textu návštěvníka odrazují od celkového prostudování. V místnostech chybí okna a je zde použito nedostatečného osvětlení, tudíž je zde tma a vyvolá se pocit ponurosti a stísněnosti. V posledním sále je možnost využít interaktivní kiosek, jenž obsahuje

dokumentární film a pro děti je připraveno pexeso, kvízy a postřehové hry. Jiné audiovizuální a multimediální prvky nejsou v expozici instalovány.

Druhá stálá expozice se věnuje tématice kamenictví v regionu a je rozdělena na část vnitřní a venkovní. Interiérová sekce je umístěna ve sklepě budovy a je zde přístup po prudkých schodech. Část místnosti je věnována historii kamenoprůmyslu a druhá část představuje geologickou rozmanitost místního regionu. Podél stěn jsou umístěny podsvícené panely s obrovským množstvím fotografií a jejich popisů. Právě kombinace mnoho fotografických podkladů, podsvícení a umístění tabulí těsně vedle sebe u návštěvníka může vyvolávat dojem přehlčení a odrazení od delšího prohlížení jinak poutavých fotografií. Popisky jsou umístěny na hnědém podkladu a písmo je bílé. Kvůli rozsáhlejšímu textu je velikost písma poměrně malá. U osob se zhoršeným viděním a u dětského návštěvníka může docházet ke znesnadnění přečtení textu. Pod panely jsou umístěné skleněné vitríny s doprovodnými exponáty. V sále je umístěna interaktivní mapa, kde si návštěvník rozsvěcuje jednotlivé lokace. K vitrínám ale zejména k mapě by bylo vhodné umístit stupínek, nebo aspoň přenosnou stoličku, jelikož dětský návštěvník menšího vzrůstu má kvůli výšce znesnadněný přístup. Je možnost využít multimediálního prvku v podobě promítání dokumentárních filmů. Bohužel je nešťastně zvolena velikost televize, jelikož i z první řady židlí je hůře vidět jinak velmi působivé záběry. Venkovní část je vytvořena tak, že se návštěvník ocitá na procházce fiktivním kamenolomem. Jednotlivá stanoviště přibližují návštěvníku, jaké jsou typy lomů, způsoby lámání kamene, historii přepravy materiálu a vlastní proces zpracování kamene, kde jsou zastoupeny činnosti jako je štípání kamene, sekání kostek na „štontu“ nebo výroba kostky „tramvajenky“. Instalace jsou provedeny po vizuální stránce velice atraktivně, kdy figuríny jsou postaveny v pracovních pozicích. Realističnost dodává i množství nástrojů a strojů. Dětský návštěvník získává velice snadno reálnou představu o náročnosti tohoto řemesla. Unikátní je například ruční vrátek, nebo funkční beranová štípačka kostek poháněná elektromotorem. Celá venkovní prohlídka je doplněna informačními tabulemi, které obsahují autentické fotografie a srozumitelně a stručně napsaný text.

Ve venkovním areálu nejsou instalovány žádné audiovizuální a multimediální prvky. Návštěvník nemůže využít žádné interaktivní prvky. Možnost vyzkoušení jednotlivých nástrojů z důvodu bezpečnosti je pouze v případě komentované prohlídky.

Muzeum nabízí pro školní skupiny jeden edukační program s názvem Dny ožvlých řemesel, který je pro školy k dispozici v měsíci v červnu ve vybrané dny a umožňuje jim během prohlídky stálé expozice si jednotlivé práce vyzkoušet.

V prostorách muzea se nenachází žádné interaktivní a hrací místo vyčleněné pro dětské návštěvníky. Zároveň není pro návštěvníky připraveno žádné odpočinkové místo s možností zakoupení občerstvení a odložení svrchníků. Expozice jsou kromě sklepní části bezbariérově přístupné.

1.8. Muzeum v přírodě Vysočina

Za zakladatele instituce je považován pan Luděk Štěpán, jenž v polovině 60. let 20. století započal průzkumné práce lidového stavitelství na Hlinecku. Na základě toho vznikl nápad na založení muzea se stálou expozicí lidového stavitelství v lokalitě na Veselém Kopci. Prvním objektem otevřeným pro veřejnost se stala v roce 1972 tkalcovská světnička vybudovaná v usedlosti č. p. 4. Postupně se do vybrané lokality začali přemísťovat další objekty charakteristické pro oblast Českomoravské vrchoviny. K dalšímu rozšíření došlo v roce 1993, kdy pod správu muzea začala patřit i památková rezervace lidové architektury Betlém v Hlinsku. Jedná se o unikátní urbanistický soubor roubených staveb z 18. a 19. století nacházející se v centru města Hlinska. Instituce od roku 2019 spadá pod centrální organizaci Národní muzeum v přírodě, která sdružuje subjekty Hanácké muzeum v přírodě, Muzeum v přírodě Zubrnice, Valašské muzeum v přírodě a Muzeum v přírodě Vysočina. Muzeum funguje jako příspěvková organizace Ministerstva kultury.

V lokalitě Veselý kopec má návštěvník možnost zakoupení pouze jednoho okruhu a to do celého komplexu, sdružujícího převážně stavby drobných zemědělců datujících se od poloviny 19. století do poloviny 20. století. Prvním zastavením, jež aktuálně slouží jako pokladna a infocentrum, je usedlost z Hlinecka. Jedná se o seskupení objektů tzv. rozptýleného typu skládajícího se z obytného objektu, sýpky, výměnku s chlévem, ovčínou, prasečího chlívku a čtyřboké stodoly. Nejedná se o původní celek, nýbrž o soudobé ustanovení objektů z různých koutků regionu. Dále návštěvník prochází kolem čtyřboké stodoly, chmelařovy stodoly a chalupy z Lezníku až přijde k chalupě u Pilných, jenž je jedinou usedlostí stojící na původním místě a datuje se do počátku 17. století. Během procházky po svažující cestě se dojde k hájence z Kozojed, která sloužila od 18. století jako obydlí panského hajného rodiny Auerperků. Ve spodní části komplexu

se nachází seskupení vodních technických památek jako je vodní pila z Dolní Sloupnice, vodní olejna z Damašku, bělidlo plátna z Přívratu či vodní obilní mlýn z Oldřetic. Ojedinelá je i chalupa z Herálce, jejíž historie je spjata s rodinou Mičkovou. Interiér obydlí byl sestaven na základě vzpomínek paní Mičkové. Návštěvník zde opravdu získává pocit, jako by si rodina pouze odskočila na pole a za chvíli se měla vrátit k večeři, jelikož dům je spojen s životním příběhem konkrétních lidí. Nejhonosnější stavbou, kterou si návštěvník ve skanzenu může prohlédnout, je selský statek z poloviny 18. století pocházející z Mokré Lhoty. Expozice truhlářské dílny se nachází v domě, ve kterém původně bydleli a žili tři generace rodiny Žejdlíkovi. Raritou jsou dřevěné hodiny umístěné ve vikýři domu tak, aby čas ukazovali sousedům. Mezi poslední větší stavení na trase prohlídky je výměnek s uzavřeným dvorem z Širokého dolu, jenž v současné době slouží jako restaurační zařízení pro návštěvníky. Celý komplex je doplněn i drobnějšími stavbami typu haltýře, sušek, včelínů, stupníku, dílen, zvoníčků či kaple, tak aby co nejlépe utvářela obraz vesnice s rozptýlenou zástavbou v reflektovaném období.

Na každém objektu je umístěna stručně psaná informační cedule seznamující návštěvníka s typem objektu a jeho historií. V interiérech domů a ve stodolách však popisky k předmětům denní potřeby a zemědělským nástrojům chybí. Při návštěvě zvědavého dítěte se tak doprovázející osoba, která nemá hlubší znalosti této problematiky, dostává do obtížné situace, jelikož může docházet k neznalosti předmětů a tím i k milnému výkladu jeho užití. Dítě i doprovázející osoba se poté stávají pouze pasivními pozorovateli, kdy dochází k letnému prohlédnutí expozice, místo vyvolání zájmu a následné debaty o velice zajímavých exponátech, které jsou tak degradovány pouze na dekorační předměty. Celý komplex si návštěvník prochází individuálně a je tak možnost přizpůsobit se konkrétním potřebám dětského návštěvníka. Dítě může v exteriérech volně pobíhat a projevovat své prožitky. Z podstaty areálu zde nejsou instalovány žádné audiovizuální a multimediální prvky. Kromě vybraných tematických dní, kdy jsou zde představována jednotlivá řemesla, nemá návštěvník žádnou možnost interakce s exponáty a vyzkoušení si jednotlivým činnostem typických pro lidové prostředí v dané době. K aktivněji strávenému času v areálu je možnost využít herních plánů, které lze zakoupit za drobný poplatek v pokladně muzea. Během návštěvy skanzenu došlo k drobnému pochybení pracovnice pokladny. Autorka bakalářské práce při nákupu vstupenky upozornila na dětského návštěvníka a zaměstnankyně automaticky nenabídla prodej herního plánu pro děti. Pokud by se chyba opakovala častěji, tak instituce jednak trátí na

nákladech na výrobu tištěného produktu, ale zároveň návštěvníci jsou ochuzeni o zajímavý interaktivní prvek a může dojít i ke snížení návštěvnické spokojenosti. Herní plán obsahuje mapu komplexu a řadu otázek, kdy dětský návštěvník musí na jednotlivých stanovištích hledat odpovědi. Po vyplnění herního plánu získá dítě na pokladně malou odměnu v podobě pexesa zobrazujícího jednotlivé stavby. V areálu se nenachází žádné místo vyčleněné pouze dětskému návštěvníkovi, kde by byly připravené herní, naučné či kreativní prvky.

Instituce disponuje vlastním edukačním zařízením, ale edukační programy se konají pouze v lokalitě Betlém – Hlinsko. Během roku skanzen pro návštěvníky připravuje řadu doprovodných akcí jako je Veselokopecký jarmark, Posvícení, Bramborová sobota, Adventní jarmark či Vánoce na Veselém Kopci. Mezi nejnavštěvovanější události však patří Masopust, jenž je od roku 2010 součástí světového kulturního dědictví UNESCO. Muzeum je částečně bezbariérový, jelikož objekty mají zvýšené prahy. V celém areálu je umístěno jediné toaletní zařízení a to ihned u vstupu do skanzenu. Na toaletách je umístěn přebalovací pult. K občerstvení je možné využít restauraci Na Vejměnkou.

1.9. Regionální muzeum v Litomyšli

Myšlenku realizace muzea uvedli do pohybu profesori litomyšlského gymnázia Josef Štěpánek, František Kunstoný a Jindřich Barviř v říjnu roku 1890. Samotnému vzniku pomohlo zapojení dvou důležitých subjektů, kdy politická obec přenechala prostory v budově bývalé reálky a město zapůjčilo sbírky a vybavení. Návštěvníkům tak bylo muzeum poprvé zpřístupněno 20. až 28. září 1891. Kapacita prostor neodpovídala množství exponátů, a proto z důvodu přeplněnosti bylo muzeum otevřeno jen na pár dní v roce. „V roce 1926 koupila osada města pro muzeum budovu bývalého piaristického gymnázia.“²² Jedná se o barokní budovu, ve které v letech 1714 až 1719 vyučoval také Alois Jirásek. V těchto prostorách instituce sídlí až do současné doby a jsou využívány pro výstavní účely. Nové uspořádání muzejních sbírek si návštěvníci mohli poprvé prohlédnout 13. května 1928. Důležitým milníkem bylo v roce 1933 velice rozsáhlé rozšíření muzejní sbírky díky pozůstalosti litomyšlského kupce, sběratele a milovníka historie a muzejnictví Quidona Šimka. Období komunismu pro muzeum znamenalo zejména reorganizační změny a otevření dvou stálých expozic dle požadavků politické strany. V roce 1996 muzeum získalo do své správy rodný byt Bedřicha Smetany

²² *Historie muzea* [online]. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.rml.cz/cs/muzeum/historie.html>

v zámeckém pivovaře, který od roku 1959 spravovalo Muzeum Bedřicha Smetany v Praze. Svůj současný název, Regionální muzeum v Litomyšli, získala instituce v roce 2004, kdy se jejím zřizovatelem stal Pardubický kraj. Nejzásadnějším obdobím jsou roky 2012 až 2014, kdy došlo k zásadní proměně hlavní budovy muzea, jež byla kompletně rekonstruována dle návrhu významného architektka Josefa Pleskota. „*Výsledek revitalizace byl oceněn prestižní cenou Gloria musaealis.*“²³ Posledním rozšířením spravovaných subjektů se stalo v roce 2016 Portmoneum – Museum Josefa Váchala.

V době návštěvy autorky bakalářské práce je možné navštívit pouze jednu krátkodobou výstavu, jež nese název Obrazy Jiřího Motáka. Jedná se o meditativní obrazy inspirované malířovými cestami do Nepálu a Indie. Muzeum pro návštěvníky připravilo jednu souhrnnou stálou expozici s názvem Litomyšl – město kultury a vzdělanosti. Jedná se o expozici představující dějiny města. Expozice je rozdělena do devíti tematických celků, kterým je vždy věnován samostatný prostor. První částí je Zámecké návrší, jež se nachází v suterénu, objasňující stavební vývoj lokality, kde se samotné muzeum nachází. Návštěvník může spatřit odkryté pozůstatky cesty, hradby nebo měšťanského domu ze 14. až 17. století. V centrálním prostoru místnosti se nachází modely jednotlivých stavebních etap, které velice dobře demonstrují stavební proměny lokality. Pro doplnění informací má návštěvník možnost zhlédnout krátký dokumentární film. Druhou sekcí expozice je Kabinet starších dějin představující historii Litomyšle od pravěku do revoluce v roce 1848. Dominantou je zejména faksimile cestovního breviáře Jana ze Středy, jenž byl litomyšlským biskupem a kancléřem Karla IV.. Třetím oddělením je Kabinet přírodovědný a technický. V sálu zaujme především Portmanův knihařský lis a Křížáková obloková lampa. Čtvrtou částí je Kabinet etnografický, jenž návštěvníkům představuje místní lidové umění a folklór. Zejména u dětských návštěvníků má velký ohlas převlékárna s replikami oblečení z 19. století. Jednotlivé kusy oděvů jsou na jednotlivých tabulkách popsány a doplněny ilustrativními fotografiemi, aby se návštěvník lépe mohl zorientovat, které ošacení k sobě patří. K dispozici jsou rozmanité velikosti pro děti od tří let až po velikosti pro dospělé. K doplnění celkového autentického vzhledu je možné si vybrat z mnoha doplňků, jako jsou klobouky či paruky. Pátým zastavením je Kabinet moderních dějin. Ústředním prvkem je zde instalace Litomyšlské nebe, jež představuje fiktivní oslavu, které se účastní významné české osobnosti litomyšlské historie, jako je Bedřich Smetana, Julius Mařák, Božena Němcová či Alois Jirásek.

²³ *Historie muzea* [online]. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.rml.cz/cs/muzeum/historie.html>

Návštěvníci si mohou na dotykové obrazovce zkusit otestovat své znalosti doby národního obrození. Připravena je tak hra Minulé životy – Za starého mocnářství, jenž má za úkol představit si běžný život v roce 1865. Pomocí pracovního listu a úkolů skrytých ve vitrínách si každý návštěvník volí svůj ojedinělý osud hry. Šestý v pořadí je Kabinet zeměpisný, kde si návštěvníci mohou zažít práci kartografa v 18. století včetně jednotlivých měřících pomůcek, nebo si mohou zahrát pátrací hru na magnetické tabuli, kde je za úkol vyhledat vesnice skryté pod německým názvem. Posledními třemi sekcemi jsou Kabinet sběratelství a kuriozit, Spolek střelců do terče a Lapidárium. Z pohledu pedagogiky dětského návštěvníka je nejdůležitější doprovodná část stálé expozice věnovaná dětem, jenž nese název „Račte vstoupit.“ Pro děti je zde vytvořena zmenšenina náměstí s domy, kde bydlí všechny významné osobnosti dějin města. Jednotlivé domy jsou vytvořeny jako otvírací dvoukřídlé skříně. Po jejich otevření se dětský návštěvník stane součástí výjevu prezentujícího danou osobnost. Zároveň na křídlech dveří jsou vždy uvedeny stručné informace a úkoly pro děti. Výtvarné zpracování jednotlivých domů je pro dětského návštěvníka velmi zdařile zpracované. Pro větší komfort by bylo vhodné do expozice připadat přenosné schůdky tak, aby i mladší děti pohodlně dosáhly na inscenace. V současné době jsou doprovázející osoby nuceny nejmenší návštěvníky držet v náručí a tím se snižuje míra možnosti zapojení se v jednotlivých stanovištích.

Muzeum poskytuje pro dětské návštěvníky hernu. Jedná se o samostatný sál umístění v přízemí muzea. Herna je velice velkoryse pojata. Jsou zde hračky pro různé věkové kategorie, stolečky na malování, knihovna, ale i dům na hraní či možnost se proběhnout s míčem.

Celkový koncept muzea, uspořádání exponátů, výtvarné zpracování, nápaditost interaktivních a didaktických prvků napříč celou expozicí jsou názornou ukázkou, že i bez velkého množství audiovizuálních efektů a doplňků může muzeum poskytnout kvalitně strávený čas plný vzdělávání i s dětskými návštěvníky, kteří se díky přátelské atmosféře zapojují do průběhu expozice.

Pro zvýšení komfortu všech návštěvníků je přímo v prostorách muzea od roku 2022 otevřena kavárna.

Muzeum má vlastní edukační oddělení, které připravuje edukační programy pro základní a střední školy a další doprovodné aktivity doplňující provoz instituce.

Budova muzea je plně bezbariérová včetně toalet. V prostorách poklady je možnost odložení svršků na připravené věšáky.

1.10. Muzeum řemesel Letohrad

Muzeum je soukromým subjektem vedeným společností Společenské centrum Nový dvůr. Myšlenku založit muzeum řemesel dostal Pavel Tacl při návštěvě opuštěné, památkově chráněné, barokní sýpky v roce 1996. Dlouhé čtyři roky trvalo, než mohl expozici poprvé zpřístupnit veřejnosti. Provoz muzea byl zahájen 18. května 2000. O dva roky později byla expozice rozšířena o další patro. V dalších letech se postupně muzeum rozrostlo o mechanické dílny, kočárovnu a manufakturu pro děti. V současné době expozice svým rozsahem i celkovou plochou se řadí mezi největší muzeum svého druhu v České republice. Důležitým milníkem byl pro instituci rok 2009, kdy se jednak začala psát historie každoroční červnové kulturní akce Řemeslnická sobota, ale hlavně muzeum vyhrálo první místo v kategorii nejlepší turistický cíl Východních Čech v soutěži Ceny Kudy z nudy organizované agenturou Czech Tourism.

Muzeum nabízí návštěvníkům řadu prohlídkových okruhů. Trasy vozovna – kočárovna, zubní a gynekologická ordinace, školní třída, zemědělství, retro expozice a betlémy je možné navštívit pouze s průvodcem. Okruh expozice řemesel ve třech patrech sýpky prochází návštěvník individuálně. V době, kdy byla prohlídka objektu autorky bakalářské práce uskutečněna, bylo možné zhlédnout jen poslední jmenovanou trasu. Celoročně přístupná expozice představuje soubor 89 ucelených instalací jednotlivých řemesel a živností z období let 1840 až 1930. V úvodní části je možno nahlédnout například do prostor dílen hodináře, řezbáře, ševce, krejčího, ale též se seznámit s vybavením kupeckého krámu či holičství. Velkou raritou je přímo pro muzeum zhotovený vyřezávaný pohyblivý skanzen řemesel, který právem budí pozornost zejména u dětí. O patro výše jsou představeny živnosti, které souvisely se spravováním potravin. Velkou část zabírá mlynářství, jelikož je zde instalována část vodního kola i dřevěná točitá skluzavka na pytle s moukou. Poslední patro je věnováno profesím, jako jsou například kartáčník, sedlář, provazník, puškař, ale též je vystavena hasičská technika a v neposlední řadě je možno nahlédnout do instalace vesnické hospody.

Plocha, na které byla výše uvedená, velmi bohatá sbírka představena, působila i přes rozsáhlost stísněně. Koncept uspořádání výstavy, zejména pak pro dětského návštěvníka, je velice náročný na konstantní udržení pozornosti. Jednotlivé instalace jsou blokově řazeny vedle sebe a jedná se vždy o popisy soliterních exponátů, které sice dohromady tvoří ucelený celek, ale nevypráví společný příběh, jenž by zvýšil míru atraktivnosti. Dětský návštěvník tak jen pasivně prochází jednotlivými patry muzea, ale nemá možnost si aktivně expozici prožít. Výtěžnost nabitých informací, kvůli zmíněným faktorům, je

zejména pro mladší dětské návštěvníky minimální. Muzeum nenabízí žádný prostor, kde by si děti mohli řemesla nebo činnosti vyzkoušet. Jediným prostorem určeným přímo dětem je psací stůl s židlemi ve třetím patře, kde byly nachystány omalovánky s pastelkami. Celkově muzeum, ačkoliv tematicky je z pohledu pedagogiky dětského návštěvníka velice atraktivní, vyvolává atmosféru strnulosti a svázanosti. Dojem podtrhuje i absence jakéhokoliv multimediálního, audiovizuálního a interaktivního prvku.

Instituce nabízí edukační programy pro školní kolektivy. Dva programy jsou zaměřeny na seznámení s řemesly v hlavní expozici, ale jejich náročnost se odlišuje dle věku dětské skupiny. Třetí program se odehrává v dobové školní třídě, kde zároveň si děti zkusí, jak dříve probíhala výuka.

Celá expozice není vytvořena jako bezbariérová. Mezi jednotlivými patry jsou prudké, úzké schody. Není zde ani možnost odložení svrchníků. Komfort ale zvyšují lavice na sezení rozmístěné v patrech expozice a také restaurace v budově sýpky, jenž patří společnosti provozující muzeum.

1.11. Průmyslové muzeum Mladějov

Muzeum se nachází v prostorách bývalého těžebního, šamotového závodu. V roce 1991 byl provoz podniku ukončen a areál byl přeměn na pilařskou výrobu. Avšak celé technické zázemí mladějovského závodu začalo postupně chátrat. Brzy se však dostal do pozornosti nadšenců historie parních lokomotiv. Muzeum průmyslových železnic uzavřelo v roce 1995 s vlastníkem areálu, Moravské šamotové a lupkové závody Velké Opatovice, nájemní smlouvu na dobu trvání deseti let. Okamžitě začaly nezbytné údržbové práce úzkorozchodné dráhy a zprovoznila se výhybna Nová Ves. O tři roky začal spolek provozovat historické muzejní jízdy výletních vlaků, jejichž tradice zůstala až do dnešních dní. Po skončení nájemní smlouvy se spolek Muzeum průmyslových železnic přestěhovalo do Zbýšova u Brna. Areál převzal do vlastnictví spolek Průmyslové muzeum Mladějov, z.s.. „Průmyslové muzeum Mladějov je nezisková organizace spravující areál bývalého šamotového závodu v Mladějově, téměř jedenáct kilometrů dlouhou úzkorozchodnou dráhu o rozchodu 600 mm a část bývalého důlního areálu na Hřebčiči“.²⁴ Samotný provoz dopravy na úzkorozchodné železnici má na starost spolek Mladějovská průmyslová dráha, z.s.. Oba spolky fungují na bázi práce dobrovolníků, a

²⁴ *Profil společnosti* [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <https://www.mladejov.cz/profil-spolecnost>

tak přeměna z výrobního závodu na muzeum stále probíhá. Důležitou osobou v historii provozu muzea je pan Bedřich Doležel, jehož kolekce motocyklů Jawa a ČZ a traktorů Svoboda, Škoda a Zetor tvoří základ muzejních sbírek.

Vnitřní prostory jednotlivých domů, tvořící expozici, je možné projít si pouze s průvodcem. Celková doba výkladu je zhruba jedna hodina, během které návštěvník projde budovu bývalé elektrárny, výtopnu a expozici silniční a zemědělské techniky, ale také sbírky dobových kočárků. Volně v areálu je možné zhlédnout rozsáhlou kolekci lokomotiv, motocyklů, zemědělských traktorů, lokomobilů, bagrů a buldozerů a nákladních vozů.

Autorka bakalářské práce se při své návštěvě setkala s problémy, k nimž by v zařízení muzejního typu nemělo docházet. Naproti vstupu do areálu, vedle restauračního zařízení, je umístěno dětské hřiště, které bylo v havarijním stavu. V zastřešeném, venkovním sezení již zmíněné restaurace se po zemi válely lahve od alkoholických nápojů. Ve venkovních prostorách byly v blízkosti exponátů volně přístupné zrezlé železné roury. Přímo na nástupišti nádraží bylo na stole položeno nářadí, dráty a rozmontovaný přístroj a jako dekorace natažená šňůra se sušícím prádlem. Ani interiérové expozice nejevily větší známky bezpečnosti. Doprovázející osoba byla nucena nést malé dítě z bezpečnostních důvodů po celou dobu v náručí. Na zemi se nacházely střepy ze skleněných tabulí, dřevěná prkna sloužící pro přechod byla naprasklá či byly volně na zemi uloženy nádoby s chemikáliemi, jenž zaměstnanci používají k údržbě strojů.

Informační tabule jevíly známky notného opotřebování, ale text byl srozumitelně sepsán. Z pohledu pedagogiky dětského návštěvníka není expozice vůbec vhodně zpracována. Autorka práce si je vědoma velké časové, personální i finanční náročnosti na údržbu rozsáhlého areálu a i faktu, že se jedná o technické prostředí, ale pokud spolek chce komplex prezentovat jako muzeu, tak by mělo být v první řadě být zajištěna minimálně bezpečnost a alespoň základní čistota.

Spolek nemá přímo kvůli omezenému počtu stálého personálu edukační oddělení, ale nabízí programy pro školní skupiny.

Spolek Mladějovská průmyslová dráha nabízí od května do září každou sobotu jízdu parním vlakem do jedenáct kilometrů vzdálené stanice Hřebeč dolů.

Areál není koncipovaný jako bezbariérový. Kromě občerstvení u parního stroje není k dispozici žádné další zázemí zvyšující komfort návštěvníků s dětmi.

1.12. Městské muzeum v Ústí nad Orlicí

První snahy o vznik muzea sahají do roku 1883, kdy Ústeckoorlický sběratel František Egerle v domě čp. 376 otevřel pro veřejnost svoji sbírku zbraní a starožitností. Rozhodnutí založit instituci padlo až v dubnu roku 1908, kdy bylo muzeum zřízeno jako odbor muzejní městské rady, kdy zabíralo pouze jednu místnost v Občanské záložně. Důstojnější prostory získalo muzeum až v roce 1919, kdy manželé Barcalovi daroval v případě své smrti instituci svůj dům čp. 1 včetně přilehlých pozemků. Stále se rozrůstající sbírky brzo vyžadovaly větší prostory. Muzeum se podruhé stěhovalo, tentokrát do prostor bývalé radnice, které pro výstavní účely uzpůsobil stavitel Bartoš a architekt Sokol. Vrcholnou éru zahájilo muzeum v roce 1931, kdy se nové sály včetně městské obrazárny otevřely veřejnosti. Nastolení Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 znamenaly pro instituci úpadek, kdy jednotlivé sbírky byly postupně rozebrány či nedůstojně vystěhovány do půdních prostor radnice. Faktický zánik přišel až v letech 1964 až 1966, kdy místní radní nejevili zájem o správu sbírek. Obnovy se muzeum dočkalo po dlouhých 35 letech, kdy se zřizovatelem muzea stalo město Ústí nad Orlicí. Instituce se mnohokrát stěhovala a své stálé sídlo našlo až v roce 2006, kdy pro výstavní účely získalo Hernychovu vilu, jenž se řadí k secesním architektonickým skvostům města. Muzejní činnost v zrekonstruované budově byla zahájena pro veřejnost v roce 2008.

V době návštěvy instituce autorkou bakalářské práce probíhala krátkodobá výstava fotografií *Od koupadla k aquaparku*. Muzeum nabízí pět tematicky zaměřených stálých expozic. Na protilehlé straně pokladní místnosti se nachází první expoziční sál s názvem *Secesní jídelna*. Celá místnost simuluje domácnost orlickoústeckého houslisty Jaroslava Frimla na počátku 20. století, ze které použit vybavení pochází. Druhá stálá expozice je věnována orlickoústecké tradici lidových malovaných betlémů. „Expozice je veřejnosti otevřena každý rok od začátku adventu do Hromnic.“²⁵ Expozice obsahuje několik unikátů, například 5,9 metrů široký vánoční betlém, ale také pro oblast Čech netradiční hromniční a postní betlémy. Třetí expozice odkazuje na ústeckou textilní tradici, a proto dostala pojmenování *Textilní oustí*. Jedná se o repliku tkalcovské světnice včetně mobiliáře jako je tkalcovský stav, kolovrat, špulář a další drobné nástroje. Na informačních panelech je návštěvník seznámen se staletou historií od počátku cechů až

²⁵ *Orlickoústecké lidové malované betlémy* [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné z: <https://www.muzeum-uo.cz/cz/vystavy-a-expozice/orlickoustecke-lidove-malovane-betlemy-2>

po tovární výrobu. Kurátoři expozice neopomněli připomenout ani význačné osobnosti (například továrníky Hernycha, Janderu či Arntze) a poválečné závody UTEX, Perla a světově proslulý Výzkumný ústav bavlnářský včetně jeho vynálezu – bezvřetenového předení. Poslední expozicí je textilní řemeslná dílna, která je koncipována jako rukodělná dílna, kde si návštěvníci můžou zkusit náročnost tkalcovského řemesla. K dispozici je připraven kolovrat pro nácvik techniky zvané skaní, velký tkalcovský stav pro výuku keprových a plátnových vazeb a v neposlední řadě dva stolní stavy, kde je možné si vyrobit kobereček. Pro nejmenší děti je zde nachystané ošatky s jednotlivými materiály používanými pro tkaní, aby se s nimi mohli senzomotoricky seznámit.

V expozicích nejsou využity multimediální a audiovizuální prvky.

V centrální hale vily je pro děti připraven malý herní koutek, kde si mohou pohrát s dřevěnými kostkami nebo si vymalovat omalovánky. Pracovní muzea si připravily pátrací hru po Henrychově vile, která vyhotovena ve variantě pro starší děti a dospělé, ale také i pro nejmenší návštěvníky.

Instituce nabízí pro školní kolektivy čtyři edukační programy, jenž zahrnuje i tematicky netradiční Cestu sbírkového předmětu, který děti poučí o práci muzejníka a co se děje s předměty, když se dostanou do muzea. Muzeum organizuje pro děti ve věku od osmi do třinácti let muzejní kroužek, který je seznamuje s historií a dějinami umění s vazbou k místnímu regionu. Pro širokou veřejnost muzeum organizuje cykly přednášek, kdy v roce 2021 bylo téma Ženský fenomén v kraji Orlice.

V zahradě obklopující secesní vilu muzeum připravilo lavičkové příběhy, kde během šesti zastavení, se návštěvníci formou komiksu seznamují se zajímavými objekty a památkami vztahujícími se k městu. V přilehlém altánu byl v roce 2021 instalován velkorozměrový herní plán na piškvorky.

Muzeum je po předchozí domluvě bezbariérově přístupné a nenabízí další žádné benefity zvyšující komfortnost návštěvy jako je šatna či možnost občerstvení.

1.13. Africké muzeum Dr. Emila Holuba

V roce 1925 obecní zastupitelstvo města Holice rozhodlo o poskytnutí jedné místnosti v radniční budově jakožto klubovny Studentského spolku v Holicích. Při té příležitosti došlo k vystavení několika předmětů z pozůstalosti Emila Holuba. Avšak během květnového povstání v roce 1945 došlo k požáru radnice a expozice shořela. Dalším pokusem o vytvoření expozice k počtě tohoto významného rodáka bylo sté výročí jeho narození v roce 1947. S vytvořenou sbírkou však bylo nedůstojně a neobdobně zacházeno.

Pozitivní změna nastala po ustanovení Okresního národního výboru v Holicích. V roce 1950 ministerstvo školství a osvěty rozhodlo o přesunu Holubových památek a sbírek do Holic, o něž se od roku 1953 staral Výbor pro zřízení muzea Dr. Holuba. Dalším důležitým milníkem byl vznik Okresního vlastivědného muzea Dr. Emila Holuba. Díky tomu mohlo být zúročeno mnoho let práce a návštěvníci tak 1. května 1956 navštívili v prostorách římskokatolické fary expozici ze získaných sbírek, předmětů a dokumentů. Smutná událost, úmrtí paní Růženy Holubové roku 1958, byla paradoxně pro muzeum přínosem. Ačkoliv se očekávalo, že kvůli těsné vazbě manželů Holubových k Rakousku zůstane pozůstalost ve Vídni, tak paní Holubová překvapivě veškeré kolekce předmětů a dokumentů odkázala muzeu v Holicích. Zvláště unikání bylo dědictví celé pracovny Emila Holuba. V letech 1962 až 1966 byl jako pocta tomuto významnému cestovateli vybudován Památník Dr. Emila Holuba. Dlouhých čtyřicet čtyři let byl stav památníku i expozice nezměněn. Až po získání dotací z Evropské unie v roce 2010 došlo ke kompletní rekonstrukci. Muzeum se znovu otevřelo až v roce 2012 a to pod současným názvem Africké muzeum Dr. Emila Holuba.

Jal už název instituce napovídá, celá expozice je zasvěcena Dr. Emilu Holubovi, celosvětově známému cestovateli a etnografovi. Precizní etnografická práce o původních kmenech jižní Afriky, kterou napsal během svých nebezpečných výprav, je dodnes mimořádně ceněná pro svoji dokumentaci dnes již zaniklých kmenů. Zároveň se řadí mezi významné kartografy oblasti jižní Afriky, i pro svoje prvenství, kdy podrobně zakreslil mapu Viktoriiniých vodopádů.

Expozice je rozdělena na tři části. První zastávkou návštěvníka by měl být menší sál, který slouží jako kino. Návštěvník má možnost zhlédnout krátký desetiminutový film, který přibližuje poutavou formou život Dr. Emila Holuba a jeho ženy Růženy Holubové. Zároveň je zde k vidění unikání exponát Iva kapského. Hlavní sál je po obvodu rozdělen na jednotlivé sekce – první cesta do Afriky 1872-1879, Druhá cesta do Afriky 1883-1887, významné výstavy a ocenění, pracovna, Růžena Holubová a jeho následníci. Každá sekce je realizovaná jako realistický výjev z dané oblasti. Návštěvník se tak ocitne u domorodých kmenů, navštíví ho při práci v jeho pracovně či salon jeho manželky. Vše doplňují vycpané exponáty africké fauny. Zároveň ke každé části jsou instalovány vitríny s osobními předměty, fotografiemi a dokumenty manželů Holubových. Pozoruhodným exponátem jsou například boty, které Holub nosil na své výpravě, či palné zbraně. Vitríny jsou umístěny velmi nízko u podlahy, takže i malý dětský návštěvník má možnost si vše samostatně prohlédnout. Pozornost poutá také trabant, jenž se účastnil expedice Dana

Přibáně po Africe. V centrální části sálu jsou umístěna dvě preparovaná zvířata a ze stropu se vznášejí zástupci afrického ptactva. Zároveň se zde může návštěvník na panelové expozici seznámit s historií muzea a dobovými fotografiemi a propagačními materiály. Třetí sál expozice přenesse návštěvníka přímo do Afriky. V první scenerii se ukazuje, jak se lev jihoafrický právě chystá ulovit antilopu vranou. Druhá zachycuje výjev z všedního života v africké domorodé vesnici. Velmi realistické ztvárnění zajišťují propracované detaily jako jsou písečné podklady, velké množství maket zvířat, fotopanely na zdech, vhodné osvětlení, a především zvukové podkreslení atmosféry. Poutavé jsou i malované skleněné panely, které abstraktně znázorňují africké domorodce v pohybu.

1.14. Muzeum východních Čech v Hradci Králové

Prvotním podnětem pro vznik muzea v Hradci Králové byla výstava starožitností a památností, jež se konala v létě roku 1879. Výstavní výbor předal městu žádost o vznik muzea a městské zastupitelstvo ji v květnu roku 1880 přijalo. První předměty do sbírky nově vzniklého muzea darovalo samo město. Především se jednalo o cenné městské památky uchovávané dosud na radnici - tzv. Eliščin pás, gotické lžičky, ciborium, nástroje z královéhradecké mučírny a sbírka vzácných hudebních rukopisů bývalých královéhradeckých literárských kůrů. První expozici v nových prostorách bývalé kaple sv. Václava v domě č. 33 na Velkém náměstí si měli návštěvníci možnost prohlédnout v únoru 1885. Na počátku historie muzea byli nejvýznamnější dva muži, a to Ladislav Jan Pospíšil, který se postaral o uspořádání prvních sbírek v jejích počátcích, a Ludvík Domečka, jenž mezi lety 1895 až 1937 sbírky spravoval. Prioritním zaměřením muzea byl archeologický výzkum regionu, ale už i ve svých počátcích se věnovalo odborné a ediční činnosti. Jedenáct let po svém vzniku se instituce rozdělila na dva samostatné celky: Průmyslové muzeum pro severovýchodní část Království českého a Městské historické muzeum. Po čase už kaple sv. Václava nestačila velkému množství muzeálií, a tak kuratorium požádalo město o přidělení nových prostor. Město tedy mezi lety 1909 až 1912 nechalo dle návrhu architekta Jana Kotěry vystavět novou budovu přesně dle výstavních požadavků tehdejší doby. Od roku 1995 je muzejní budova, jakožto architektonický skvost, zařazena mezi národní kulturní památky. Po skončení druhé světové války byla všechna královéhradecká muzea (například včetně župního pedagogického či přírodovědeckého) sloučena v jediný ústav. Muzeum bylo v roce 1959 přeměněno na krajské muzeum a od roku 1974 bylo sloučeno s pardubickým muzeem a fungovalo pod názvem Krajské muzeum východních Čech. Současný název instituce

dostala po vzniku České republiky v roce 1993, kdy došlo k osamostatnění Východočeského muzea v Pardubicích. V současné době muzeum funguje jako příspěvková organizace zřízená Královéhradeckým krajem a zaujímá v Královéhradeckém kraji místo největšího regionálního muzea.

Muzeum nabízí dvě stále expozice. První se nachází v objektu muzea detašovaného pracoviště na Chlumu nedaleko Hradce Králové a nazývá se Muzeum války 1866, které je celé koncipováno jako memento války odehrávající se v roce 1866. Důraz je v ní kladen zejména na bitvu na Chlumu, kde je zároveň budova muzea postavena. Bitva se řadí mezi největší evropské vojenské konflikty 19. století. Na okolních polích padlo více jak osm tisíc vojáků a zůstalo zde ležet přes dvacet tři tisíc zraněných. V původní budově muzea se nachází kinosál, kde je návštěvníkům promítán dokumentární film o průběhu bitvy. V nové části se pak nachází samotná expozice přibližující události okolo bitvy nebo například vojenskou techniku a výstroj. Zejména pro dětské návštěvníky jsou tu připraveny informační kiosky. Pro dětského návštěvníka jsou také atraktivní makety vojáků a koní v životní velikosti.

Druhá stálá expozice se nachází v hlavní historické budově a nese název Cesty města. Expozice přibližuje historii města od počátku osídlení v době pravěku až po období první republiky. Expozice je rozdělena na tři na sebe navazující části. První, nesoucí název K městu českých královen, nás provede obdobím od pravěku až do 16. století. Netradičně je pojatá architektura výstavy, kdy celý sál je aranžován tak, aby připomínal architektonické dominanty Velkého náměstí, jako jsou renesanční domy, vstupní portál do katedrály sv. Ducha, nebo opevnění města. Dominantou prvního sálu je model představující středověké město Hradec Králové. Ve druhém sálu, jenž nese název K Pevnosti, se dozvíme o životě obyvatel a vojenské posádky v období od baroka až po prusko-rakouskou válku 1866, tedy v době, kdy ráz města utvářela bastionová pevnost. Opět se tu návštěvník setká s architektonickou kulisou, tentokrát se jedná o pevnostní bránu a pevnostní zeď. V zadní části sálu je ústředním bodem další model zobrazující město v roce 1865. Ve třetím sále, nesoucím název K salónu republiky, je návštěvníkovi představeno období, na od konce 19. století, kdy se začala bourat pevnost, až do 40. let 20. století. Znovu jsou použity architektonické makety, konkrétně v tomto sálu se nachází Pražského mostu a tzv. Kotěrova kiosku, který slouží rovněž jako multimediální koutek, kde si návštěvník může prohlédnout stovky dobových fotografií. V druhé části se návštěvník octne na prvorepublikovém náměstí s kavárnami, koloniálem či módním salonem. Realistický efekt ještě umocní dobové figuríny a střídání dne a noci pomocí

změny intenzity osvětlení. Pro dětského návštěvníka je vizuální koncept celé stálé expozice velice atraktivní zejména pro použití architektonických modelů, které svojí proměnlivostí udržují jeho pozornost. Celkově lze výstavu pojmout jako cestu časem, kdy se mu proměny jednoho místa jednoduše vyobrazují a vysvětlují díky sladěné koncepci architektonických a multimediálních prvků. Zastoupení multimediálních prvků během procházky expozicí postupně graduje. V prvním sále jsou pouze informační dotykové obrazovky, ve druhém sále se přidává videoprojekce a ve třetím sále kromě videoprojekce, jenž mapuje správní a stavební vývoj Hradce Králové do roku 1945, se přidávají i efekty pomocí světelné simulace dne a noci.

Paralelně se stálou výstavou v době návštěvy autorky práce v listopadu 2021, probíhaly krátkodobé výstavy: KOMenský v KOMixsu: Kreslený život „Učitele národů“, Vánoční variace. Historické a současné vánoční ozdoby, Salon východočeské fotografie 2021–6. ročník. Autorka práce navštívila z důvodu osobních preferencí první jmenovanou výstavu. Jedná se o zapůjčenou výstavu z Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského v Praze, která vznikla při příležitosti třístapadesáti let od úmrtí Jana Amose Komenského. Výstava se rozprostírala se ve třech chodbách. Na panelech ilustrovaných a koncipovaných jako části ve formě komiksu se návštěvník seznámil s životem a díly této významné osobnosti české pedagogiky. Velikost panelů odpovídala zhruba ve formátu A3. Vzhledem k velkému množství ilustrací a doprovodného textu bylo vhodné pro snadnější orientaci přehlednost volit větší formát. Zároveň umístění panelů poměrně vysoko znesnadňovalo přístup k informacím zejména pro vzrůstově menší děti. Doprovázející osoba musela dítě vyzvedávat, aby si dítě mohlo pohodlně vše prohlédnout. Tím však docházelo ke snížení komfortu pro doprovázející osobu, jelikož se jedná o fyzicky náročný úkon. Výstava neobsahovala žádné muzeálie sbírkové předměty. Na výstavě nebyly zastoupeny ani žádné multimediální prvky. Při vstupu do výstavních prostor si mohl návštěvník vzít pracovní list a tužku. Na výběr bylo ze dvou variant obtížnosti, jak pro mladší děti, tak i pro ty starší. Bohaté zastoupení na výstavě měly tematické didaktické hry. Zejména děti si mohly vyzkoušet magnetické labyrinty, jazykovou věž či si postavit věž z kostek.

Muzeum nedisponuje přímo dětskou hernou, ale je možné navštívit dětský ateliér. Jedná se o místnost simulující starý školní kabinet a malou třídu tak, jak vypadala před sto lety. V ateliéru jsou připraveny různé vědomostní a hledací hry, které zabaví návštěvníka všech věkových kategorií. Ateliér se dále využívá pro edukační programy určené mateřským a základním školám, přírodovědecký kroužek, tradiční muzejní neděle a další doprovodné

akce. Pro účely edukátorské práce muzeum dle výroční zprávy za rok 2020 zaměstnává na hlavní pracovní poměr dva muzejní pedagogy. Autorka práce se však při návštěvě ateliéru společně s dětským návštěvníkem setkala s negativní zkušeností ohledně jednání dohlížejícího personálu. Personál muzea neustále autoritativně vstupoval do ateliéru a kontroloval každý pohyb dětského návštěvníka, i když ten se choval slušně a adekvátně vyhrazenému prostoru, který je určen pro hry. Neadekvátním jednáním, jež zaměstnanec muzea praktikoval v místě určenému hravému bádání, vyvolává u doprovázející osoby stres a rapidně snižuje celkovou spokojenost z návštěvy této instituce.

Muzeum svou noblesní architekturou i zaměřením dětského návštěvníka usměřňuje spíše do pozice tichého pozorovatele nežli aktivního objevitele. I přesto muzeum se aktivně snaží pracovat na tom, aby přilákalo dětského návštěvníka. Muzeum pro přichodící děti připravilo muzejního maskota pavouka Muchomila muzejního. Dále pořádá pro tento návštěvní segment řadu doprovodných akcí, jako jsou akce Dětský den s muzeem, S vysvědčením do muzea, specializované komentované prohlídky určené dětem či tematické výtvarné dílny. Ojedinělým počinem jsou hraná osmidílná výuková videosérie Letem světem středověkem a audionahrávky Pohádky a bajky První republiky. Audionahrávky, které jsou souborem jedenácti pohádek inspirovaných sbírkou školních obrazů, namluvili muzejní pedagogové.

Muzeum nenabízí doplňkové služby, jako je šatna či přebalovací pult na toaletách, ale je možné využít občerstvení v muzejní kavárně. Instituce má velice dobře pojatý muzejní obchod, který nabízí obsahově kvalitní sortiment.

1.15. Archeopark pravěku Všestary

Projekt experimentální rekonstrukce pravěké vesnice se započal utvářet v roce 1997 z popudu zaměstnanců Centra experimentální archeologie, jež byli úzce propojeni s tehdejší Vysokou školou pedagogickou, dnešní Univerzitou Hradec Králové. Od samého začátku projekt řídí doc. PhDr. Radomír Tichý, PhD. Samotná výstavba archeoparku proběhla až v letech 2009 až 2012, za finanční podpory Evropské unie, kdy investorem stavby byl Královehradecký kraj. Důležitými partnery investičního záměru zároveň byli Univerzita Hradec Králové, zejména Katedra archeologie Filozofické fakulty, Muzeum východních Čech a obec Všestary. Od roku 2012 se projekt proměnil na obecně prospěšnou společnost a začal fungovat pod současným názvem Archeopark Všestary. Celý areál dostal nový koncept, kdy se místo stalo komplexním areálem, kdy jednak představuje široké veřejnosti život v období pravěku, ale zároveň slouží pro

badatelské a experimentální účely nejen akademických pracovní a studentů Univerzity Hradec Králové.

Areál archeoparku je tvořen samotnou budovou, kde si návštěvník může projít tři patra expozice, a venkovním areálem. Samotná expozice začíná v přízemí částí zvanou Podsvětí. Jedná se mystický svět, tak jak ho zřejmě vnímali pravěcí lidé. Celý prostor je vytvořen tak, že věrohodně simuluje cestu pravěkou jeskyní s malbami pravěkých lovců. Hned při vstupu zaujme především dětského návštěvníka vitrína s kly mamuta, jenž byl objeven v Cihelně ve Svobodných Dvorech. Následně návštěvník projde přes části věnované archeologie mokřin a pravěkých dolů do megalitické hrobky, kde jsou instalovány ukázky pohřbívání v naší oblasti včetně kosterních pozůstatků. V průběhu úvodní části je návštěvník seznámen se způsoby práce archeologa při získávání informací o naší minulosti. Expozice v prvním patře nese název Život v pravěku. Pomocí velkoformátových panelů a replik nástrojů si expozice dává za úkol návštěvníka seznámit s všedním dnem a běžnými činnostmi pravěkého člověka. Hlavním prvkem je monumentální model o rozměrech 23x8 metrů v centrální části sálu, jenž reflektuje představu archeologů, jak vypadalo osídlení a život v tehdejší době. Pro děti je zde připravena interaktivní dotyková obrazovka, kde si prostřednictvím kreslených animací zkouší různé aktivity, například lov. Pro nejmladší návštěvníky je připraveno i stupátko tak, aby i ony mohli pohodlně se zapojit. V posledním patře se přeneseme do části zvané Nebe. Návštěvník je obeznámen nejen s představou pravěkých lidí o nebi, jež dokládají archeologické nálezy, ale také s uceleným přehledem pravěku v Čechách a Moravy prostřednictvím obrazů Libora Baláka, replik a kopií artefaktů.

V hlavní budově se nachází i doprovodné zázemí k expozici. V promítacím sále je možné zhlédnout dokumenty dle aktuálních témat výstav a probíhajících akcí. Pro dětské návštěvníky je určena didaktická dílna, kde mají možnost využít skládací prvky či hmatový box.

Druhou částí archeoparku je samotná venkovní pravěká vesnice, jež prezentují dobu kamennou, bronzovou a železnou. Návštěvník si může projít neolitický dům, knížecí mohyly, rondel či rekonstrukci domu z doby bronzové. V zastřešeném prostranství jsou nachystány žernovy a brusné kameny, kde si sami návštěvníci mohou vyzkoušet náročnost činností jako je mletí obilí či broušení kamene.

Archeopark nabízí edukační programy pro školní skupiny. Pro každou věkovou kategorii je připraveno pestré portfolio zážitkových témat, jako je Krása pravěké keramiky, Jdeme na lov, Jak Keltové ke kalhotám přišli či pro starší studenty Římský archeologický

odkaz na našem území. Na webových stránkách organizace mohou pedagogové využít i připravené hry, které doplňují výuku přímo ve škole. Přes letní školní prázdniny nabízí instituce programy pro dětské skupiny dva programy, a to Lovci poslední doby ledové a Život prvních zemědělců. Zároveň organizace připravuje tematické, doprovodné akce pro širokou veřejnost, které jsou realizovány ve formě oživé historie, například na akci Po stopách Římanů si návštěvníci v prostoru rondelu mohli poslechnout povídání římského vojáka o své výstroji včetně její názorné prezentace. Zároveň byly připraveny výtvarné dílny či odborné promítání v kinosále. Celkový koncept areálu je z pohledu pedagogiky dětského návštěvníka detailně propracovaný. Dítě se po celou dobu stává součástí expozice ať už díky výtvarnému zpracování expozice, velkému množství interaktivních prvků, ale i poutavě zpracovaným panelům, které obsahují jednoduše sepsaný informační text, doprovodné grafiky a obrazových podkladů. V areálu panuje uvolněná a přátelská atmosféra.

Interiérové prostory komplexu jsou celé bezbariérové a exteriérové instalace jsou částečně bezbariérové (vhodná je asistence kvůli nerovnostem terénu). Ve vstupní části do budovy se nachází šatna. V pokladně je možnost zakoupení občerstvení v podobě horkých i studených nápojů, ale i sladkého sortimentu.

1.16. Podorlický skanzen Krňovice

Projekt vznikl jako nápad fanoušků lidové architektury v roce 1998. Dlouhé čtyři roky trvalo, než bylo nalezeno místo, kde by se mohla konat realizace skanzenu. Prvním postaveným objektem byla dřevěná zvonička, jež se nachází u dnešního vstupu do areálu. Zcela unikátní bylo pojetí výstavby areálu, kdy výstavba byla přístupná i pro zájemce, kteří tak mohli sledovat postupný vývoj stavebních prací, ale i přímo používané techniky a nástroje. Nejintenzivnější práce probíhaly do roku 2010, kdy se každý rok skanzen rozrostl o jednu stavbu. Ale ani ve druhém desetiletí své existence skanzen neustal ve svém rozšiřování, a tak mimo jiné mezi lety 2019 a 2021 probíhala výstavba větrného mlýnu z Librantic. Vlastníkem a provozovatelem je Dřevozpracující družstvo a nezisková organizace Český svaz ochránců přírody, základní organizace Orlice. Veškeré práce a aktivity ve skanzenu jsou výsledkem činnosti dobrovolníků.

Skanzen se zaměřuje na architektonické a technické památky Královohradeckého regionu, podhůří Orlických hor a Podkrkonoší. Během dvou desetiletí provozu skanzenu bylo vybudováno četné množství větších objektů, které napodobují stavby, které stávaly v regionu, ale nepodařilo se je už zachránit. Lze si například prohlédnout špýchar ze

Sezemec, mlýn z Bělče nad Orlicí, roubenou chalupu ze Všestar, sušárnu ovoce ze Semechnic či Východočeský statek.

Prohlídka areálu je bez průvodce, kdy návštěvník v pokladně obdrží tištěného průvodce s mapou, jenž obsahuje rozšiřující informace o jednotlivých objektech. Není žádný problém se tudíž přizpůsobit zájmu a tempu dítěte. Návštěvník se po areálu pohybuje samostatně, což dává dětem svobodu projevu. V době prohlídky areálu autorkou práce byla možnost zhlédnutí práce kováře. Dalším atraktivním prvkem je možnost pozorovat koně na pastvě či domácí zvířectvo ve chlévech.

Z podstaty zaměření areálu nejsou během celé expozice využity žádné multimediální a audiovizuální prvky. Zároveň nejsou instalovány ani žádné interaktivní prvky, které by dovolili dětskému návštěvníku aktivní prožití expozice či případné získání reálné zkušenosti s životem v období našich předků ve vesnickém prostředí. Areál má sice kvalitní a poutavou expozici, ale bylo potřebné expozice více oživit, aby návštěvníci neodcházeli pouze s pasivním prožitkem. Instituce nevyčlenila žádný prostor určený primárně pro dětského návštěvníka.

Nabídku edukačních programů pro školní skupinu má na starost Ekocentrum Orlice. V nabídce jsou dva tematické okruhy. První se zaměřuje na život lidí v minulosti, kde je možné zvolit si například zaměření Jak se žilo v milosti na venkově (komentovaná prohlídka skanzenu), Zpracování lnu a další. Druhý okruh seznamuje školní kolektivy s tradičními a dalšími přírodními materiály, kdy si děti mohou vyzkoušet domácí výrobu mýdla, výrobu perličkových ozdob či drátkování. Portfolio edukace je velice obšírné. Areál je bezbariérově přístupný, ale přístup do interiéru není umožněn osobám na kolečkovém křesle z důvodu konstrukce jednotlivých objektů. Pro zvýšení návštěvnického komfortu je možné využít občerstvení s posezením v budově pokladny a infocentra.

1.17. Železniční muzeum Výtopna Jaroměř

Projekt opravy lokomotivy řady 310.006 v roce 1987, jež zaštiťovala Československá vědeckotechnická společnost, znamenal začátek sdružení řady dobrovolníků, kteří měli společný cíl, a to záchranu železničních technických památek. Místem realizace opravy byly sdělovací a zabezpečovací dílny v Hradci Králové. Po dokončení prací se lokomotiva přesunula do nepoužívané budovy rotundy v depu v Jaroměři. Postupně přibývaly jednotlivé projekty, až nakonec v roce 19996 se muzeum otevřelo, byť v omezeném rozsahu čtyř stání v rotundě, pro veřejnost. Po uzavření provozu

ve strojové stanici Jaroměř Českými drahami v roce 2004 si sdružení areál výtopny pronajalo, tak aby došlo ke zvětšení muzea. V současné době je téměř celý areál vykoupen do vlastnictví muzea, které se snaží o jeho přeměnu do vzhledu odpovídajícímu období počátku 20. století. „Železniční muzeum Výtopna Jaroměř je společným projektem dvou spolků: Společnost železniční výtopna Jaroměř, z.s. (provozovatel muzea), Železniční muzeum Jaroměř z. s. (správce areálu muzea).“²⁶ Oba spolky fungují na bázi dobrovolnictví, kdy členové organizace pracují ve svém volném času bez nároku na finanční odměnu a jen z nadšení a oddanosti k muzeu.

Expozice se nachází v prostorách staré výtopny parních lokomotiv. Návštěvníci mají možnost zvolit si individuální prohlídku, nebo využít služeb průvodce, kde prohlídka trvá dle zájmu od šedesáti po devadesát minut. Expozice není rozdělena na tematické celky dle zaměření, technických parametrů, nebo období. Kromě parních a motorových lokomotiv jsou k vidění i exponáty osobních a nákladních železničních vozů, kolejový jeřáb či sbírku mechanických návěstidel.

Ke sbírkovým předmětům jsou přiřazeny informační tabule, které seznamují se základními technickými parametry a historií nejen srozumitelně psaným textem, ale i vhodně zpracovanými grafickými materiály jako jsou fotografie či schémata. V průběhu prohlídky je možné si pročíst panely, které obeznamují s provozem, běžným životem a důležitými osobami jaroměřské výtopny.

Muzeum sice neaplikuje ve své expozici žádné audiovizuální a multimediální prvky, ale vybrané exponáty se samotné stávají interaktivní prvky, kdy si může návštěvník projít určené vagóny či si zkusit stát za řízením lokomotivy.

Vzhledem k omezeným možnostem neziskové organizace muzeum nedisponuje edukátorem, ale pro předem objednané školní skupiny je spolek schopen připravit program pro skupiny dětských návštěvníků. Pro širokou veřejnost během sezóny muzeum pořádá nostalgické jízdy.

Muzeum je s asistencí bezbariérově přístupné. Pro zvýšení návštěvníckého komfortu je v pokladně muzea možnost zakoupení studených nápojů a pár druhů sladkostí.

1.18. Vojenské muzeum Králíky

Na místě bývalé zemědělské usedlosti se ve 30. letech 20. století začala budovat další součást pevnostního systému, jež měla sloužit jako obrana pohraničí Československa

²⁶ *Kontakty* [online]. [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <https://vytopnajaromer.cz/kontakty>

proti vojenským výbojům Hitlerova Německa. Svůj účel kvůli Mnichovské dohodě pevnost nemohla naplnit. Paradoxem doby začala být využívána jako zkušební polygon německého Wehrmachtu. Dalšího využití se areál dočkal až v 70. letech 20. století, kdy se stal součástí Státního statku Králíky. Před úplným zdevastováním dříve velkolepého areálu, komplex zachránilo rozhodnutí v roce 2000, kdy sem byla přesunuta aktivita, jejímž záměrem bylo připomenout jeho prvotní účel a dobu, kdy byl vystavěn. Nadšenci vojenské historie z Muzea čs. opevnění – dělostřelecké tvrze Bouda se zasloužili o vznik základů zdejší expozice, která se začala formovat již v počátcích 90. let minulého století. Technické zázemí a možnosti vystavování však neumožňovaly větší rozvoj ambicí spolku. Dlouhých devět let se usilovně pracovalo na udržení provozuschopného stavu bývalé odchovny, která sloužila jako výstavní budova. Zároveň probíhalo značné rozšíření expozice a to za významného přispění města Králíky, které spolku darovalo exponáty, které získalo po vyřazení z vlastnictví armády České republiky. Zároveň se stala provozovatelem komplexu společnost Armyfort, ačkoliv vlastníkem muzea je stále město Králíky. Právě její členové se za úzké spolupráce s městem Králíky a Pardubickým krajem zasadili o získání grantů z fondů EU. Mezi lety 2009 a 2010 se proto mohl areál transformovat na jedno z nejmodernějších vojensko-historických muzeí v České republice.

Muzeum se člení na venkovní a vnitřní expozici. Expoziční hala, dle informací na webových stránkách instituce, disponuje výstavní plochou o výměře 2 400 m². Návštěvník prochází vyhrazenou cestou mezi jednotlivými tematickými celky jako je průřez historií československé a české armády, spojenci a nepřátelé v roce 1938, československé opevnění, vývoj druhé světové války či historie odboje a okupace. Svě místo zde mají i významné vojenské osobnosti - armádní generál Ludvík Krejčí, divizní generál Karel Husárek, nebo brigádní generál Bohuslav Fiala, které nejsou širší osobnosti příliš známé. Sbíрку tvoří zejména těžká bojová a vojenská technika, ale i munice, ochranné prostředky či osobní výbava vojáků. Všechny exponáty jsou aranžovány do scénérií zobrazující konkrétní téma tak, aby návštěvník získal dojem, že se stává pasivním pozorovatelem jednotlivých situačních celků. Ve venkovním areálu je možno si projít parkoviště pro 47 osobních aut a 3 autobusy. Ojedinelou součástí expozice je i předváděcí polygon pro těžkou vojenskou techniku. Ve vybrané dny během letních prázdnin mají návštěvníci možnost se svézt vozidlem typu BVP1. Na začátku polygonu je postavena replika prvorepublikové vojenské kasárny pro 120 mužů.

Vnitřní ani vnější expozice neobsahuje žádné multimediální, audiovizuální a interaktivní prvky. Exponátů je zakázáno se dotýkat a kromě výše uvedené možnosti svezení se ve vozidle BVP1 není žádná možnost interakce. V areálu se nenachází žádný prostor zaměřený primárně na dětského návštěvníka. Pokud není dětský návštěvník vyloženě milovníkem vojenské historie, respektive vojenské techniky, tak se doba prohlídky podstatně zkrátí, zejména s předškolními dětmi, které ještě plně nedokážou udržet pozornost v monotematicky zaměřeném muzeu.

Muzeum během letní sezóny pořádá doprovodné akce jako je Dětský sportovně branný den či Den automobilové techniky VMK.

Instituce nemá v portfoliu služeb připravené žádné edukační programy pro školní kolektivy.

Celá expozice je bezbariérová. Pro zvýšení návštěvnického komfortu je ve venkovní části připravené posezení a v infocentru je možnost zakoupení studených nápojů a pochutin.

1.19. Muzeum Broumova

Instituce vznikla v roce 1945 za účelem centralizace vlastivědné práce tehdejšího okresu Broumov. V roce 1980 získalo muzeum prostory v prvním patře opatského křídla kláštera benediktinů, kde sídlí i v současné době. První stálá expozice nesoucí název Historie Broumova a Broumova byla instalována v roce 1990. Zřizovatelem organizace je město Broumov.

Prostory muzea, určené veřejnosti, se rozprostírají v šesti místnostech. Návštěvník si může prohlédnout i monumentální Kamenný sál. Stálá expozice seznamuje příchozí s dějinami města a oblastí bývalého klášterního panství včetně historie kláštera samotného. Každé období je prezentováno unikátními exponáty, jako jsou ukázky zbraní a střeleckých terčů, broumovské kroje, nebo nábytek a užití umění 19. století.

Expozice je vystavěna pouze na exponátech ve vitrínách, které jsou opatřeny popiskami jednotlivých položek. Jednotlivé exponáty nejsou očíslovány, a tak může být pro laika, případně dětského návštěvníka, těžší se orientovat v jednotlivých předmětech a jejich označení. Nejsou instalovány žádné interaktivní, multimediální ani audiovizuální prvky. Atmosféra v muzeu působí stroze až stísněně, což dětského návštěvníka odrazuje od udržení zájmu.

V době návštěvy autorky bakalářské práce probíhala krátkodobá výstava s tematikou kartografie, kde byl vystaven i unikátní Hesseliův urbář benediktinského panství z konce 17. století. Výstava obsahovala i interaktivní prvek, kdy měl návštěvník hádat názvy měst uvedených na mapě.

Instituce kvůli malému personálnímu obsazení nemá vlastní edukační oddělení. Autorka bakalářské práce se dotazovala zaměstnance na pokladně muzea, jaké jsou možnosti edukačních programů. Z postoje a odpovědi dotazovaného vyznělo, že kvůli nezájmu vzdělávacích zařízení nejsou na školní skupiny připraveni.

Muzeum je přístupné veřejnosti pouze od května do konce září. Neumožňuje bezbariérový přístup. V prostorách muzea není žádný prvek, například šatna, místa k sezení, možnost občerstvení či herní koutek, zvyšující komfortnost návštěvy zařízení.

1.20. Muzeum Pod Čepicí v Hronově

S myšlenkou vzniku interaktivního muzea ve svém rodném městě přišli dvě sestry kvůli snaze zábavnou formou podnítit své děti ve vzdělávání. Prvním krokem bylo založení neziskové organizace v roce 2013. Následovaly tři roky příprav a v roce 2016 se pro veřejnost otevřela první výstava s názvem Budiž světlo.

V době prohlídka muzea autorkou bakalářské práce probíhala výstava V jednom KOLE. Organizace nedisponuje stálou expozicí, ale vždy jeden rok má konkrétní tematické zaměření. V předešlých sezónách se jednalo o témata Jé, chemie, Mikro x makro, Okoklamy a již zmiňovaná Budiž světlo. Ve dvou výstavních sálech se návštěvník seznamuje s pojmem kolo a vším, co je s ním jakožto tvarem spjato. Jednotlivá zastavení pojednávají o kruhu v architektuře, vynálezy spjatými s kolem, využitím ve sportu, technice či ve výtvarném umění, ale také že kolo můžeme najít v jídle či na lidském těle. Muzeum je netradičně pojato jako interaktivní dílna, která vybízí k hraní, zkoumání, tvoření a bádání. Nejsou zde použity žádné exponáty ve vitrinách, nebo se kterými by se návštěvník nemohl aktivně seznámit. Informační tabule jsou velice stručně napsány a spíše, než fakta samotná obsahují pokyny, jak postupovat při dané aktivitě, jejichž se panel týká. Zároveň je použité písmo uzpůsobeno dětskému návštěvníku, jako celá výstava, a je zvoleno velká, výrazná a dobře čitelná písmo i pro mladší školní děti. Aplikovány jsou různé kinetické hýbací hračky a hry, hudební nástroje, edukační prvky ve formě magnetických přiřazování, logických spojovacích her ale i měřících nástrojů. Vizuálně atraktivní je promítání obrazců díky energii získané ze šlapacího stoje, jež musí sám návštěvník rozpohybovat.

Ve třetím sálu je připravena workshopová výtvarná dílna, kde jsou nachystané možnosti výroby mandal, letokruhů, thaumatropu a spirografu, nebo vyzkoušení techniky frotáž. K dispozici jsou výtvarné potřeby i jednoduše sepsané návody.

Muzeum nabízí pro organizované dětské skupiny edukační programy, kde jsou jednotlivé aktivity řízené lektorem.

Muzeum není bezbariérově přístupné. V prostorách poklady je možné si odložit svrchní oděvy a zakoupit si lehké občerstvení v podobě studených nápojů.

V březnu roku 2022 muzeum oznámilo na svých webových stránkách, že pozastavuje svoji činnost z důvodu hledání lépe vyhovujících prostor.

Závěr

Mezi lety 2021 a 2022 jsem navštívila společně se svojí dcerou Nelou dvacet muzeí, které jsem hodnotila jednotlivě z hlediska jejich přístupu k dětskému návštěvníkovi. Muzea jsem posuzovala nejen z objektivního hlediska jakožto zpracovatele bakalářské práce, ale také ze subjektivního hlediska z pozice rodiče. Ve vybraném vzorku muzeí jsou instituce spravované městy, krajem, ale i soukromými subjekty.

Kromě muzea Pod čepicí v Hronově, které přesně odpovídá severoamerickému modelu pojetí dětských muzeí, jsou všechna muzea koncipována s přihlédnutím k evropskému modelu koncepce dětských muzeí, kdy převažuje edukační záměr nad zábavným.

Témata expozic a výstav se primárně nevolí tak, aby byly blízké dětskému světu, ale téměř ve všech institucích byla zastoupena alespoň jedna expozice či výstava, kde se námět dal objasnit i dítěti předškolního věku. Výjimkou bylo jedině Muzeum Broumova, které není nijak (tématem, zpracováním expozice, přístupem) uzpůsobené dětskému návštěvníkovi. Dokonce jsem se při dotazu ohledně edukačních programů pro školy setkala ze strany zaměstnance muzea s nepochopením, až s podivem, proč by měli cokoliv pro děti zpracovávat a přizpůsobovat.

Při posuzování míry zapojení dítěte do průběhu expozice či výstavy prostřednictvím interaktivních prvků, hry nebo pracovních listů jsem zjistila, že tuto možnost nabízí pouze devět muzeí (Východočeské muzeum v Pardubicích, Muzeum loutkářských kultur v Chrudim, Švýcárna Slatiňany - Muzeum starokladrubskeho koně, Muzeum v přírodě Vysočina, Regionální muzeum v Litomyšli, Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Archeopark pravěku Všešary, Železniční muzeum Výtopna Jaroměř a Muzeum Pod čepicí Hronov) a jedenáct muzeí (Regionální muzeum v Chrudimi, Regionální muzeum Skuteč, Muzeum řemesel Letohrad, Průmyslové muzeum Mladějov, Městské muzeum v Ústí nad Orlicí, Africké muzeum Dr. Emila Holuba, Podorlický skanzen Krňovice, Vojenské muzeum Králíky, Muzeum Broumova, Gočárova galerie v Pardubicích a Národní hřebčín Kladruhy nad Labem) umožní dětem pouze pasivní prožitek. Tento stav se mi jeví jako neuspokojující, zvláště z toho důvodu, že využít alespoň pracovních listů nestojí instituce vynaložení velkých nákladů (například Muzeum v přírodě Vysočina dává možnost využít pracovních listů pouze za poplatek).

Pouze v jediném muzeu bylo umožněno, a dokonce aktivně podporováno, dotýkat se všech exponátů, respektive jejich replik (muzeum Pod čepicí v Hronově). V jedenácti

institucích byla možnost dotýkat se jich pouze částečně ve vybraných expozicích a výstavách, případně v omezené míře (Východočeské muzeum v Pardubicích, Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi, Švýcárna Slatiňany - Muzeum starokladrubského koně, Muzeum v přírodě Vysočina, Regionální muzeum v Litomyšli, Průmyslové muzeum Mladějov, Městské muzeum v Ústí nad Orlicí, Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Archeopark pravěku Všešary, Podorlický skanzen Krňovice, Železniční muzeum Výtopna Jaroměř). V osmi institucích nebyla žádná možnost přijít do přímého kontaktu s exponáty (Regionální muzeum v Chrudimi, Regionální muzeum Skuteč, Muzeum řemesel Letohrad, Africké muzeum Dr. Emila Holuba, Vojenské muzeum Králíky, Muzeum Broumova, Gočárova galerie v Pardubicích, Národní hřebčín Kladruby nad Labem).

Zapojení audiovizuálních prvků alespoň v některých částech expozic a výstav aplikuje jedenáct z navštívených institucí (Gočárova galerie v Pardubicích, Východočeské muzeum v Pardubicích, Východočeské muzeum v Pardubicích, Regionální muzeum v Chrudimi, Švýcárna Slatiňany - Muzeum starokladrubského koně, Regionální muzeum Skuteč, Regionální muzeum v Litomyšli, Africké muzeum Dr. Emila Holuba, Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Archeopark pravěku Všešary, Muzeum Pod čepicí Hronov). V devíti institucích nebyly vůbec využity (Muzeum v přírodě Vysočina, Muzeum řemesel Letohrad, Průmyslové muzeum Mladějov, Městské muzeum v Ústí nad Orlicí, Podorlický skanzen Krňovice, Železniční muzeum Výtopna Jaroměř, Vojenské muzeum Králíky, Muzeum Broumova, Národní hřebčín Kladruby nad Labem).

Alespoň jednu ze dvou možností (občerstvení, šatna) zázemí, které nejen dětskému návštěvníkovi, ale zejména jeho doprovodu zvyšují komfort při návštěvě instituce, nabízí třináct muzeí (Gočárova galerie v Pardubicích, Východočeské muzeum v Pardubicích, Muzeum loutkářských kultur v Chrudim, Švýcárna Slatiňany - Muzeum starokladrubského koně, Muzeum v přírodě Vysočina, Regionální muzeum v Litomyšli, Muzeum řemesel Letohrad, Africké muzeum Dr. Emila Holuba, Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Archeopark pravěku Všešary, Vojenské muzeum Králíky, Muzeum Pod čepicí Hronov). Zázemí pro návštěvníky neexistuje v sedmi muzeích (Regionální muzeum v Chrudimi, Regionální muzeum Skuteč, Průmyslové muzeum Mladějov, Městské muzeum v Ústí nad Orlicí, Železniční muzeum Výtopna Jaroměř, Muzeum Broumova, Národní hřebčín Kladruby nad Labem).

Z objektivního i subjektivního hlediska hodnotím nejhůře dvě muzea a to Národní hřebčín Kladruby nad Labem a Průmyslové muzeum Mladějov, ačkoliv obě jsou tématem dětskému světu blízká. Prvně jmenované muzeum nejevilo žádnou snahu přizpůsobit se dětskému návštěvníkovi, kdy výklad i instalace expozice jsou odbornějšího rázu a i pro dospělého laika je prohlídka náročnější na udržení pozornosti. Druhé jmenované muzeum se snaží být dětem nakloněno, ale technický stav areálu je velice nevyhovující, dokonce pro volný pohyb dětí až nebezpečný (volně odložené nářadí, chemikálie, plechy, střepy na zemi).

Jako nejvíce inspirativní muzeum pro ostatní instituce hodnotím Regionální muzeum Litomyšl, které dokazuje, že i bez množství audiovizuálních prvků a nadměrně nákladných projektů lze vytvořit objekt, kde celá rodina různého věkového složení může strávit celé dopoledne plné zábavného poučení (muzejní expozice, včetně dětské expozice) spojeného s odpočinkem (velkoryse pojatá herní místnost, kavárna).

Do budoucnosti by měli zřizovatelé jednotlivých muzeí více požadovat od jednotlivých institucí, aby se maximálně snažili přizpůsobit teoretické části práce popsanému trendu, kdy dítě je již zcela běžně vnímáno jako plnohodnotný návštěvník. Vhodná by byla i osvěta o tomto tématu pro muzejní personál v podobě přednášek či kurzů. Zároveň by muzea mohla více propagovat své aktivity, jelikož široká veřejnost má mnohdy za to, že kulturní instituce jsou vůči dětem stále nevstřícné a nejsou pro ně zajímavé.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Návštěvy v bakalářské práci zpracovávaných muzejních zařízení s dcerou Nelou Štrbkovou mezi lety 2020 až 2022.

Literatura

BURIÁNKOVÁ, Michaela – KOMÁRKOVÁ, Anna – ŠEBEK, František (edd.), *Úvod do muzejní praxe: učební texty základního kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*, Praha 2010.

JAGOŠOVÁ, Lucie – JŮVA, Vladimír – MRÁZOVÁ, Lenka, *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*, Brno 2010.

JŮVA, Vladimír, *Dětské muzeum: Edukační fenomén pro 21. století*, Brno 2004.

PRŮCHA, Jan – WALTEROVÁ, Eliška – MAREŠ, Jiří, *Pedagogický slovník*, Praha 2009.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra, *Muzejní expozice jako edukační médium*, Olomouc 2014.

ŽALMAN, Jiří, *Má hlava je muzeum, aneb, Dupání lehkou nohou v muzeologii*, Praha 2004.

Další literatura

JAGOŠOVÁ, Lucie – JŮVA, Vladimír – MRÁZOVÁ, Lenka, *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*, Brno 2010.

BABÍK, Michal – BROKEŠOVÁ, Gabriela (edd.), *Poklady sbírek Královéhradeckého kraje*, Jičín 2019

BENEŠ, Josef, *Kulturně výchovná činnost muzeí*. 1. díl, Praha 1981.

JAGOŠOVÁ, Lucie – KIRSCH, Otakar – HANKO Jaroslav – VITKO Martin, *Muzejní profese a veřejnost 1 : Nástin historie a současnosti vzájemných vztahů muzeí a jejich publika*, Brno 2016.

JŮVA, Vladimír, *Základy obecné pedagogiky, vývoj muzejní edukace*, in: *Základy muzejní pedagogiky: studijní texty*, Brno 2014.

PRŮCHA, Jan, *Pedagogická evaluace: hodnocení vzdělávacích programů, procesů a výsledků*, Brno 1996.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra, *Škola muzejní pedagogiky 1 : poznámky k partnerství výtvarné a muzejní pedagogiky*, Olomouc 2007.

ŽALMAN, Jiří, *Kapesní průvodce po muzeu a muzejnictví: (fiktivní rozhovor Jiřího Žalmana s muzejní elévkou)*, Praha 2016.

Internetové zdroje

Faktory ovlivňující psychický vývoj jedince, výběr ze známých teorií [online]. [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/vyvojova-psychologie/2-faktory-vyvoje.html>.

Východočeský kraj stále existuje. Zanikne až v roce 2021. *HKCITY* [online]. [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.hkcit.cz/2020/12/17/vychodocesky-kraj-stale-existuje-zanikne-az-v-roce-2021/>.

Peníze si do hrobu nevezmeš [online]. [cit. 2022-11-12]. Dostupné z: <https://www.vcm.cz/vystavy-a-expozice/expozice/penize-si-do-hrobu-nevezmes/>.
S.K.L.E.M. [online]. [cit. 2022-11-12]. Dostupné z: <https://www.vcm.cz/vystavy-a-expozice/expozice/sklem/>.

Perštejnské ženy a Evropa [online]. [cit. 2021-09-17]. Dostupné z: <https://www.vcm.cz/akce/archiv-akci/archiv-akci-2021/pernstejnske-zeny-evropa/>.

Mozaika z dějin regionu [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <http://www.muzeumcr.cz/cz/stale-expozice-2/item/85-mozaika-z-dejin-regionu>.

Historie muzea [online]. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.rml.cz/cs/muzeum/historie.html>.

Profil společnosti [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <https://www.mladejov.cz/profil-spolecnost>.

Orlickoústecké lidové malované betlémy [online]. [cit. 2022-09-17]. Dostupné z: <https://www.muzeum-uo.cz/cz/vystavy-a-expozice/orlickoustecke-lidove-malovane-betlemy-2>.

Kontakty [online]. [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <https://vytopnajaromer.cz/kontakty>.

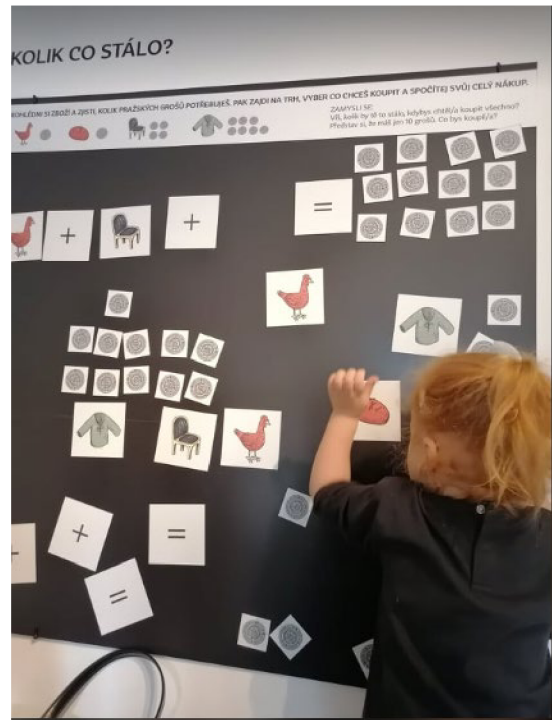
Přílohy

Obrázek 1 Gočárova galerie v Pardubicích.....	62
Obrázek 2 Gočárova galerie v Pardubicích.....	62
Obrázek 3 Gočárova galerie v Pardubicích.....	62
Obrázek 4 Východočeské muzeum v Pardubicích.....	63
Obrázek 5 Východočeské muzeum v Pardubicích.....	63
Obrázek 6 Východočeské muzeum v Pardubicích.....	63
Obrázek 7 Východočeské muzeum v Pardubicích.....	63
Obrázek 8 Muzeum loutkářských kultur Chrudim.....	64
Obrázek 9 Muzeum loutkářských kultur Chrudim.....	64
Obrázek 10 Muzeum loutkářských kultur Chrudim.....	64
Obrázek 11 Regionální muzeum Chrudim.....	65
Obrázek 12 Regionální muzeum Chrudim.....	65
Obrázek 13 Regionální muzeum Chrudim.....	65
Obrázek 14 Švýcárna Slatiňany - Muzeum starokladrubskeho koně.....	66
Obrázek 15 Švýcárna Slatiňany - Muzeum starokladrubskeho koně.....	66
Obrázek 16 Švýcárna Slatiňany - Muzeum starokladrubskeho koně.....	66
Obrázek 17 Národní hřebčín Kladruby nad Labem.....	67
Obrázek 18 Národní hřebčín Kladruby nad Labem.....	67
Obrázek 19 Regionální muzeum Skuteč,.....	68
Obrázek 20 Regionální muzeum Skuteč,.....	68
Obrázek 21 Regionální muzeum Skuteč,.....	68
Obrázek 22 Muzeum v přírodě Vysočina.....	69
Obrázek 23 Muzeum v přírodě Vysočina.....	69
Obrázek 24 Regionální muzeum v Litomyšli.....	70
Obrázek 25 Regionální muzeum v Litomyšli.....	70
Obrázek 26 Regionální muzeum v Litomyšli.....	70
Obrázek 27 Muzeum řemesel Letohrad.....	71
Obrázek 28 Muzeum řemesel Letohrad.....	71
Obrázek 29 Městské muzeum v Ústí nad Orlicí.....	72
Obrázek 30 Městské muzeum v Ústí nad Orlicí.....	72
Obrázek 31 Africké muzeum Dr. Emila Holuba.....	73
Obrázek 32 Africké muzeum Dr. Emila Holuba.....	73
Obrázek 33 Muzeum východních Čech v Hradci Králové.....	74
Obrázek 34 Muzeum východních Čech v Hradci Králové.....	74
Obrázek 35 Muzeum východních Čech v Hradci Králové.....	74
Obrázek 36 Archeopark pravěku Všeřaty.....	75
Obrázek 37 Archeopark pravěku Všeřaty.....	75
Obrázek 38 Podorlický skanzen Krňovice.....	76
Obrázek 39 Podorlický skanzen Krňovice.....	76
Obrázek 40 Železniční muzeum Výtopna Jaroměř.....	77
Obrázek 41 Železniční muzeum Výtopna Jaroměř.....	77
Obrázek 42 Železniční muzeum Výtopna Jaroměř.....	77
Obrázek 43 Vojenské muzeum Králíky.....	78
Obrázek 44 Vojenské muzeum Králíky.....	78
Obrázek 45 Muzeum Broumova.....	79
Obrázek 46 Muzeum Broumova.....	79

Obrázek 47 Muzeum Pod Čepicí v Hronově.....	80
Obrázek 48 Muzeum Pod Čepicí v Hronově.....	80
Obrázek 49 Muzeum Pod Čepicí v Hronově.....	80

Obrázek 1 Gočárova galerie v Pardubicích
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 2 Gočárova galerie v Pardubicích
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 3 Gočárova galerie v Pardubicích
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 4 Východočeské muzeum v Pardubicích
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 5 Východočeské muzeum v Pardubicích
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 6 Východočeské muzeum v Pardubicích
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 7 Východočeské muzeum v Pardubicích
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 8 Muzeum loutkářských kultur Chrudim
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 8 Muzeum loutkářských kultur Chrudim
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 10 Muzeum loutkářských kultur Chrudim
Zdroj: Magický svět loutek. In: <https://www.puppets.cz/cs/vystavy-a-expozice/magicky-svet-loutek> [online]. [cit. 2023-04-18].

Obrázek 11 Regionální muzeum Chrudim

Zdroj: Na kolech radosti. In: Regionální muzeum Chrudim [online]. [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://muzeumcr.cz/cz/vystavy-mini/category/449-na-kolech-radosti>

Obrázek 12 Regionální muzeum Chrudim

Zdroj: Mozaika z dějin regionu. In: Regionální muzeum Chrudim [online]. [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://muzeumcr.cz/cz/stale-expozice-2/item/85-mozaika-z-dejin-regionu>.

Obrázek 13 Regionální muzeum Chrudim

Zdroj: Alfons Mucha - Plakáty. In: Regionální muzeum Chrudim [online]. [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://muzeumcr.cz/cz/stale-expozice-2/item/342-alfons-mucha-plakaty>

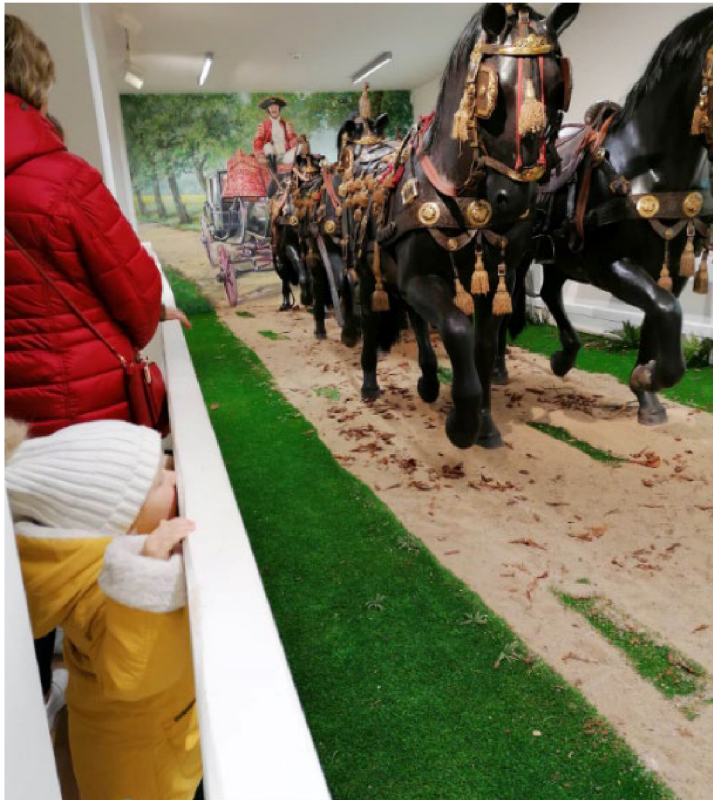
Obrázek 14 Švýcárna Slatiňany - Muzeum starokladrubského koně
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 15 Švýcárna Slatiňany - Muzeum starokladrubského koně
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

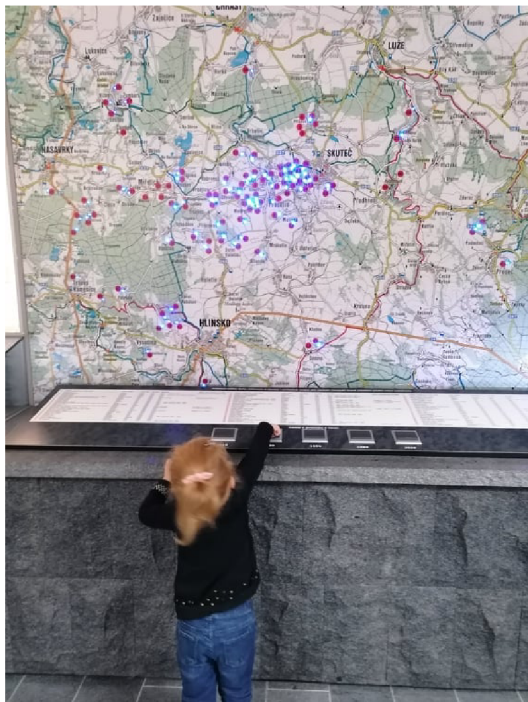
Obrázek 16 Švýcárna Slatiňany - Muzeum starokladrubského koně
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 17 Národní hřebčín Kladruby nad Labem
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 18 Národní hřebčín Kladruby nad Labem
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 19 Regionální muzeum Skuteč
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

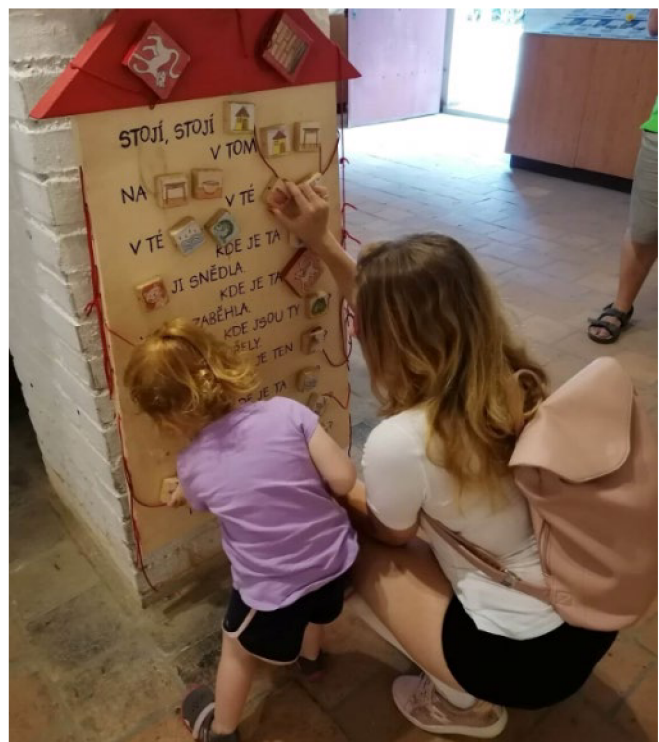
Obrázek 20 Regionální muzeum Skuteč
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 21 Regionální muzeum Skuteč
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 22 Muzeum v přírodě Vysočina
Zdroj: Radek Lalák, 2021

Obrázek 23 Muzeum v přírodě Vysočina
Zdroj: Radek Lalák, 2021

Obrázek 24 Regionální muzeum v Litomyšli
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 25 Regionální muzeum v Litomyšli
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 26 Regionální muzeum v Litomyšli
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 27 Muzeum řemesel Letohrad
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 28 Muzeum řemesel Letohrad
Zdroj: Expozice. In: Muzeum řemesel [online]. [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://www.muzeumremesel.cz/node/50>

Obrázek 29 Městské muzeum v Ústí nad Orlicí
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 30 Městské muzeum v Ústí nad Orlicí
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 31 Africké muzeum Dr. Emila Holuba Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 32 Africké muzeum Dr. Emila Holuba
Zdroj: Fotogalerie. In: Holubovo muzeum [online]. [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://www.holubovomuzeum.cz/fotogalerie#album-13-7>

Obrázek 33 Muzeum východních Čech v Hradci Králové
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 34 Muzeum východních Čech v Hradci Králové
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 35 Muzeum východních Čech v Hradci Králové
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 36 Archeopark pravěku Všešary
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 37 Archeopark pravěku Všešary
Zdroj: Archeopark pravěku Všešary. In: Amos design [online]. [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://www.amosdesign.cz/reference/verejne-objekty-a-muzea/archeopark-praveku-vsešary-2012-2-5>

Obrázek 38 Podorlický skanzen Krňovice
Zdroj: Kristina Štrbková, 2022

Obrázek 39 Podorlický skanzen Krňovice
Zdroj: Kristina Štrbková, 2022

Obrázek 40 Železniční muzeum Výtopna Jaroměř
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 41 Železniční muzeum Výtopna Jaroměř
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 42 Železniční muzeum Výtopna Jaroměř
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 43 *Vojenské muzeum Králíky*
Zdroj: Kristina Štrbková, 2020

Obrázek 44 *Vojenské muzeum Králíky*
Zdroj: Kristina Štrbková, 2020

Obrázek 45 Muzeum Broumvska
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 46 Muzeum Broumvska
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 47 Muzeum Pod Čepicí v Hronově
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 48 Muzeum Pod Čepicí v Hronově
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

Obrázek 49 Muzeum Pod Čepicí v Hronově
Zdroj: Kristina Štrbková, 2021

